Çağdaş Müslüman'ın el kitabı: 2

Hürriyet'in okurlarına armağanı

ASRISAADET ŞEHİTLERİ

Yazan:
Doç. Dr. Yaşar Nuri ÖZTÜRK

Basıldığı Yer:
HÜRRİYET OFSET
Matbaacılık ve Gazetecilik A.Ş.
Nisan 1989

Kapak Düzeni: **Raşit YAKALI**
Sayfa Düzeni: **Mustafa AKAY**

İÇİNDEKİLER

Önsöz 4
İslam düşüncesinde şehitlik ve şehidin yeri 5
Şehit denince 6
Ve Asrısaadet 9
Mekke Devri 11
Düşman amca 12
Korkunç ambargo 13
İlk şehit Yâser b.Âmir el–Ansî 15
Secde şehidi Hâris b.Ebî Hâle 17
Çocuk şehit Umeyr b.Ebî Vakkas 19
Allah'ın arslanı Hazreti Hamza 22
İlk sesli Kuran 24
Yeni kardeşlik 25
Kader savaşı 25
İbret savaşı 27
Öldür Hamza'yı 27
İki gerçek 29
Düzeltilen sürçme 31
Gözyaşı seli 33
Bir tufan koptu 34
Seçkin Mekkeli Mus'ab b.Umeyr 35
Hayrın Mus'abı 37
İki güzel adam 38
Önce peygamber 40
İzhir otundan kefen 43
Erkek güzeli sahabi Sa'd b.Muaz 44
İlk anayasa 46
Ağlarsa anam ağlar 47
Bir başka mucize 48
Kuran'da anılan sahabi Zeyd b.Hârise 50
Pahalı köle 51
İlk erkek Müslüman 52
Ondan ayrılmam 53
Yıkılan gelenek 54
Komutan Zeyd 56
Uçan şehit Cafer Tayyar 57
Hicret ve ötesi 59
Amr'ın hilesi 61
Cennete doğru 63

ÖNSÖZ

*BU kitapçık, **Asrısaadet Şehitleri** adlı çalışmamdan seçilmiş bazı sahabilerin hayat ve hizmetlerini anlatmaktadır.*

***ASRISAADETİ**, yani **İslam Peygamberi**'nin hayat ve faaliyet devresini tanımadan **Kuran**'ı ve dolayısıyla **İslam**'ı anlamak mümkün olmaz. Canlarını İslam uğruna vermiş Peygamber dostu sahabilerin hayat ve mücadelelerini öğrenmekse, **Asrısaadeti** öğrenmenin en önemli aşamalarından biridir.*

***TARİH** içinde ve özellikle günümüzde; İslam'ın, insanlığa hizmetin gerekli kıldığı fedakârlığın zirvesi saydığı şehitliği saptıran ve politik çıkarlarına alet eden, istismarcı liderler vardır. Bunlar, yozlaştırılmış bir **"cihat"** kavramını kullanarak, kitleleri birbirine kırdırmış ve **Allah**'ın dinini bir saltanat aracı haline getirmişlerdir.*

***BU** kitapçıkta sergilenen tablolar, anılan yozlaştırma ve istismarın daha iyi tanınmasına da yardımcı olacaktır.*

Doç. Dr. Yaşar Nuri ÖZTÜRK
Erenköy, Nisan 1989

İslam düşüncesinde şehitlik ve şehidin yeri

PEYGAMBERLİK, şehitlik, velilik... İslam düşüncesinin kaynakları olan **Kuran** ve hadisin kutsadığı ve ideal örnek halinde yücelttiği üç tip... Buniardan ilki, peygamber, insanoğlunun kemal ve mertebe olarak ulaşabileceği doruk noktadır; fakat bu noktaya varabilmek, hatta böyle bir varışın adayı olabilmek insanın gayret ve isteğiyle gerçekleşecek bir bahtiyarlık değil... Allah, yalnız Allah bu iş için dilediğini seçer ve gerekli meziyetlerle donatır. İstemek ve çalışmakla elde edilecek makam ve mertebe değildir peygamberlik. Geleneksel deyimiyle **kesbî** (kazanmakla elde edilecek cinsten) değil, **vehbî** (Allah'ın seçip görevlendirmesine bağlı) bir eriş ve oluştur.

Bir yaradılış kanunu olarak, insan hayatında rol alan mukaddeslerin kesbî olanlarını vehbî olanlarından daima fazla tutan İslam düşüncesi, üç ideal örneğin ikisini kesbî alandan seçmiştir: **Şehit** ve **veli**... O halde, insanoğlu, yaratıcı kudret eliyle o şekilde donatılmıştır ki onun gayret ve çalışmayla elde edeceği yücelikler, yaradış ve yaradılış tarafından hazır olarak verilen yüceliklerden daima fazla olacaktır. Çünkü, bizzat **Kuran**'ın ifadesiyle: **"İnsan için kendi çalışmasının ürününden başka şey yoktur."** *(Necm, 39)* ve: **"Herkes kazandığına karşılık bir rehinedir."** *(Müddessir, 38)*

Kesbî birer mertebe ve bir anlamda kurum olan velilik ve şehitlik insanın gayreti, çabası ve didinmesiyle elde edilecek iki yüceliktir dedik. Bu iki mertebeden ikisini veya birini elde etmek için harcanan gayretlere veya gayret harcamaya İslam düşüncesi **cihat** veya

mücahede adını vermektedir. Bu mücahedenin şehitlik için verilenine, insanın dışında sürüp gittiği için **zahirî mücahede** (dış gayret), velilik için verilenine ise insanın iç dünyasında sürüp gittiği için **batınî mücahede** (iç gayret) denmiştir.

■ ŞEHİT DENİNCE

Mücahedenin temel esprisi nedir? **Kuran** ve hadisin verilerine bağlı olarak bu soruya verilecek en kısa cevap şu olabilmektedir: Şehitlik ve veliliğin kazanılmasında esas olan mücahedenin temel esprisi, Allah adına kendini feda etmektir. Burada yer alan **"Allah adına"** deyimini gereğince açıklığa kavuşturmak için oldukça geniş bir bölüm açmak gerekir. Biz bunu da en kısa yoldan şöyle ifadeye koymaya çalışalım: Allah iyinin, güzelin, sonsuzun başka bir deyimle insanoğlunun mutluluk ve ölümsüzlük adına özlediği ve istediği her şeyin kaynağı ve tek kelimeyle dile getirilişi olarak düşünülürse, bu kaynak adına kendini feda etmek **velilik** veya **şehitlik** olacaktır. Unutmamak gerekir ki bu kaynak, velilik ve şehitlik konusundaki değerleri ve kıstasları en ideal biçimde yine kendisi tespit etmiş bulunmaktadır. Bunlar vahyin, bir başka deyimle peygamberlik kurumunun tebligatında belirlenmiş bulunmaktadır. Fakat her halde ve tartışmasız olarak şu noktaları belirtmek mümkündür:

① Allah adına olan her davranış, bütün insanlık adınadır ve olmalıdır. Çünkü **"Allah bütün âlemlerin rabbidir."** O halde belli bir ırkın, belli bir bölgenin, belli bir rengin veya belli bir kadronun hesabının ağır bastığı davranış ve yöneliş, kesinlikle Allah adına değildir. Bunu, etüdümüzün ilerki bölümlerinde, Son Peygamber ve arkadaşlarının söz ve tavırlarıyla, belirgin bir halde göreceğiz.

(2) Allah adına olan her davranış ve yöneliş zulüm, baskı ve merhametsizlikten uzaktır. Çünkü bunlar, insanlığı bir bütün olarak düşünmemenin sonuçlarıdır. Kin, nefret, sömürme duygularının kaçınılmaz sonuçlarıdır bunlar. İnsanlığı bir bütün olarak düşünenler, kendilerinin bu bütünün bir parçası, bu büyük vücudun bir hücresi olduklarını bilirler. Ve bilirler ki o bütünün bir parçasına dokunmak, onun tümüne dokunmakla aynıdır. **"Haksız yere veya yeryüzünde bozgun çıkarmak için bir kişiyi öldüren, bütün insanları öldürmüş gibidir."** *(Maide suresi, 32)*

(3) Allah adına olan her davranış ve yöneliş bağnazlık ve taassuptan arınmış olacaktır. Çünkü bunlar da zulüm, baskı ve sömürünün, yani insanlığı bir bütün olarak düşünmemenin sonuçlarıdır. Bu üç esas noktayı da biraz daha kısaca ifadeye koymak istersek şöyle demek zorunda kalırız: Allah adına olan her davranış ve yönelişin temelinde insana saygı bulunacaktır. Allah adına olanın, nasıl olması gerektiğini, **"âlemlere rahmet"** en büyük insanın nasıl gerçekleştirdiğini ve nasıl örnekleştirdiğini, yazılarımız boyunca göreceğiz.

Bu genel bilgilerden sonra, **Kuran** ve hadisin şehitlik ve velilik konusundaki verilerine biraz daha yakından bakabiliriz. Bunun için, önce bazı **Kuran** ayetlerini görelim:

(1) **"Allah yolunda öldürülenlere** 'ölüler' **demeyin. Onlar gerçekte diridirler, fakat siz anlayamazsınız."** *(Bakara, 154)*

(2) **"Nice peygamberler gelip geçti ki, yanlarında birçok bilgin ve ermiş kişi savaştı. Onlar, başlarına gelenlerden dolayı ümitsizliğe düşmediler; zaaf göstermediler, bıkıp gerilemediler, bitkinlik göstermediler. Allah sabredenleri sever"** *(Âli İmran, 146)*

③ **"Andolsun, eğer siz Allah yolunda öldürülür veya ölürseniz, Allah'ın bir bağışlama ve esirgemesi onların toplayacakları dünya menfaatinden elbette çok çok üstün ve hayırlıdır. Andolsun eğer ölür veya Allah yolunda öldürülürseniz, mutlaka Allah'ın huzurunda toplanıp hesap vereceksiniz."**
(Âli İmran, 157-158)

④ **"Sakın Allah yolunda öldürülenleri, ölüler sanma. Doğrusu, onlar Rableri katında diridirler ve orada rızıklanırlar. Onlar Allah'tan kendilerine ulaşan nimetle sevinçlidirler ve kendilerine katılamayan, arkada kalanlara, şunu müjdelemek isterler:** 'Şehitlere hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır...' **"** *(Âli İmran, 169-171)*

⑤ **"Allah yolunda savaşıp öldüren ve öldürülen müminlerin canlarını ve mallarını Allah, cennet karşılığında satın almıştır. Onlara vaat olunan cennet** Tevrat'ta, İncil'de ve Kuran'da **belirtildiği üzre, haktır. Ahdine, Allah'tan çok bağlı kalan kim vardır? O halde, yaptığınız bu alışverişten dolayı sevininiz. İşte bu, kurtuluş ve mutluluğun en büyüğüdür."**
(Tevbe, 111)

Konuya hadisi şerif açısından da aydınlık getirmek üzere birkaç örnek verelim:

① **"Hz. Peygamber'e; kahramanlık için, taassup ve kavimcilik için, gösteriş için savaşan kişilerin durumları soruldu. Yüce Peygamber şöyle cevap verdiler: Allah'ın buyruğu yücelsin diye savaşan, Allah yolundadır."** *(Tirmizî, cihat, 2783)*

② **"Kalbinden ve ihlaslı olarak şehitlik isteyeni, Allah şehitler mertebesine ulaştırır. Velevki, bu kişi yatağında ölmüş olsun."** *(Tirmizî, cihat, 2797)*

③ **"Allah yolunda yaralanan her kişi, kıyamet günü ortaya çıktığında, yarası, ilk günkü gibidir. Renk kan rengi ve koku misk kokusu."** *(Tirmizî, cihat, 2795)*

■ VE ASRISAADET

Asrısaadette şehitlik veya asrısaadet şehitlerine gelince: Bu konuda ilk söylemek istediğimiz şey, şu olacaktır: İslam, bir yaradılış ve insanlık dini olarak insan hayatında öldürmenin mevcut bulunduğunu kabul ve itiraf eder. Şöyle veya böyle, insan mutlaka öldürmüştür ve öldürecektir. Önemli olan ne için, hangi gerekçeyle ve nasıl öldürdüğüdür. Hayat, yaşaması gerekenlerin öldürüldüğü bir sahnede, onların öldürmesine müsaade ediyor olamaz. Bütün hüner öldürmek için yaşamamakta ve öldürmek için yaşayanların karşısında olmaktadır. Öldürmek için yaşayanların karşısına dikilirken öldüren, aslında yaşatmaktadır.

İşte bu anlamda öldürme ve bu anlamda savaş kutsaldır ve insanoğluna, ulaşılabilecek mertebelerin en yücelerinden birini kazandırır. Bu yaradılış gerçeğini ve bu fıtrat kanununu, riyakâr ve sahte bir aktörlükle ters çeviren kilise, insan ve hayat gerçeğine ikiyüzlülükle karşı çıktığı içindir ki, bir yandan **"bir yanağına vurulursa ötekini çevir"** derken öte yandan insanlık tarihinin en büyük zulüm ve cinayetlerini tarih sayfalarına bir yüz karası olarak işlemiştir. İnsanlık tarihinin en büyük öldürme ve insan imha etme olayları, kilisenin beslediği çocukların ve fikirlerin eserleri oldu. Kilise ve onun ilim dünyasındaki casusları şarkiyatçılar, öldürme gerçeğini kabul ettiği için saldırdıkları İslam'ın neyin peşinde olduğunu görüyor ve biliyorlar; fakat emrinde oldukları kuruluş onların gördüklerini söylemelerine müsaade etmez.

Olay şudur: İslam kılıcı, öldürmek için öldürenleri öldürüyordu. Yani, yaşatmak için uğraşıyordu. Acaba

kilise, dünyanın dört bucağında asırlarca sürdürdüğü **kolonizasyon** ve **sömürü hareketlerinde** hangi öldüren eli kırmanın peşindeydi? İngiliz'in Hindistan'da, Fransız'ın Afrika'da ve bütün Avrupa'nın Çanakkale önünde kırmaya çalıştıkları eller, kesmeye çalıştıkları başlar hangi Avrupalının evine, ocağına saldırmıştı?

Bizim, burada İslam adına savunduğumuz sadece İslam'dır. İslam tarihi değil. Bunlar, bazı noktalardan farklıdırlar. İslam adına, eğer mutlaka bir zaman dilimi, bir devir savunulacaksa bu, asrısaadet diye andığımız, Peygamber devridir. Onun vefatından sonrası, tartışmaya açıktır. O halde, asrısaadete bakmak ve her konuda ona bakmak, İslam adına konacak ölçülerin temelidir.

Üzerinde olduğumuz konu bakımından asrısaadette görülen nedir? 23 yıl gibi kısa bir zaman içinde, en kötü şartlar altında, en azgın insan sürülerine karşı, en yüksek fikirlerden oluşan bir ideali, en basit imkânlarla dünyanın bağrına kazmak ve üç kıtaya kol atmış bir iman ve heyecan saltanatı halinde insanlığa mal etmek, 550 kişilik bir ölüler yekunuyla gerçekleştirilmiştir. Bu yekunun 200 kadarı Müslüman şehit, 250 kadarı da İslam'a karşı çıkan putperest ölüsüdür.

Ve ilerde göreceğimiz gibi, öldürmek için yola çıkan ve saldıran, Müslüman değil, Müslümana hayat ve söz hakkı tanımayan kuvvettir. İnsanlık tarihinin, bırakın İslam gibi evrensel bir inkılabını, en basit hareketlerinin hangisinde, insan kanı böylesine mukaddes tutulmuştur?

Bu girişin ardından, asrısaadette şehitlik ve şehitleri, iki devreyi birbirinden ayırarak inceleyeceğimizi söylemek noktasına gelmiş bulunuyoruz.

Mekke devri

ASRISAADETİN, yani 23 yıllık Son Peygamber devrinin 13 yıl gibi uzun bir bölümü **Mekke**'de geçmiştir. Bu devre, büyük imanın köklerinin muhkemleştirildiği ve en geniş daireler halinde karakterinin tespit edildiği bir devredir. Büyük tarihçi **İbn İshak**'ın ifadesiyle bu devre **"sabır ve tebliğ"** devridir *(II, 164)* Bu devre, tohumu ekme, çileyi çekme devri olarak karşımıza çıkar. Peygamberlik süresinin yarıdan fazlası bu devreyi oluşturduğuna göre biz rahatlıkla şunu söyleyebileceğiz: **Her erdirici ve yüceltici düşüncede, tohum ekme, yani çile ve sabır devresi, sonuç alma ve nimet devşirme devresinden daima uzun olmaktadır. Bu, kâinatın diyalektiğidir.** Kendi içinde yenilene yenilene sürüp gider. Hayatın ta kendisidir bu...

Mekke devri ile ilgili ikinci husus, **Muhammed Hamidullah**'ın da işaret ettiği gibi, bu devir olayları arasında kronolojiyi tespitin mümkün olmadığıdır.

Mekke devri, Müslümanlığın ve Müslümanların insanlık tarihinin en ağır zulümlerine göğüs gerdiği bir devirdir. Bir **ıstırap ve pişme devridir.** Esasen, bu ıstırap ve pişme sürecini yaşamadan hiçbir düşünce insanlığa mal olmaz. Evrensel ve ölümsüz bütün düşünce ve inkılapların böyle bir devresi, mutlaka olmuştur ve olacaktır. Mirasyedi, çapulcu, masa başı devşirmeciliğinden kaynaklanmış salon devrimlerinin, işte bu yüzden ömürleri yoktur. Onlar, ıstırapla pişmediklerinden, insanoğlunun derinliklerine işlemeleri asla mümkün olmaz. Sığınacakları tek şey polisiye, zalim tedbirlerdir ki, bu tedbirler onları daha tiksinilir hale getirmekten öte hiçbir işe yaramaz. İnsanlık gibi anlamlı, derin ve büyük inkılaplar, sessiz, gürültüsüz ve

gönülden gönüle yerleşir, fakat çağları peşinden sürükleyip götürür.

Mekke devri, Müslümanların acımasız zulümlere uğradıkları devir olarak dikkat çeker, dedik. Bu zulümlerin başında, **mustaz'afûn** (ezilen, işkenceye uğratılanlar) diye anılan gruba yapılanlar gelir. İslam'ın, bir anlamda ilk şehidi olarak biraz ilerde göreceğimiz **Sümeyye**, bu gruptandır. Mustaz'afûn'a reva görülen kötülükleri, **Sümeyye** bahsinde görmek üzere burada, genel zorluk ve sıkıntılara ilişkin birkaç tablo çizeceğiz:

■ DÜŞMAN AMCA

Görevlendirilişinden bir süre sonra **Mekke** oligarşisinin başına geçen amcası **Ebû Lehep** kendi sonunun ne olacağını, bir ayrıcalığı olup olmadığını peygamber yeğenine sordu. Hz. Peygamber, amcası olsa bile, kimsenin, Allah'a ve O'nun peygamberine inanmadan sonunun iyi olamayacağını, amcasının sonunun cehennem olduğunu söyledi. **Ebû Lehep**, Hz. Peygamber'i, **Mekke** reisi sıfatıyla **"hukuk dışı"** ilan etti. Bu demektir ki Hz. Peygamber, bir başka Mekkelinin koruması altına girmeden **Mekke**'de yaşayamazdı. O sıralarda tebliğde bulunmak üzere **Taif**'te bulunan Hz.Peygamber, **Taif** putperestleri tarafından feci şekilde taş yağmuruna tutulmanın yanı sıra yolda, bu durumu öğrendi ve **Mut'im b.Adiy** adlı bir Mekkelinin himayesiyle **Mekke**'ye girebildi.

Hz. Peygamber'e eziyet ve kötülükte bulunmak, putperest Mekkelilerin en büyük ve en pahalı zevkleri arasındaydı. Öyle ki, buna cesaret edebilen, hemen kahramanlaşıyordu. Peygamberimizin hayatından bahseden bütün siyer kitaplarında, buna örnek gösterilebilecek çok olay vardır. Bunlar içinde, namaz kılmakta olan Hz. Peygamber'in secde sırasında sırtına hayvan leşi koymak, yine namaz sırasında elbisesini boynuna

dolayıp boğmaya kalkmak vs. en dikkat çekicilerinden birkaçıdır.

Hz.Peygamber'le alay etmek de ayrı bir tarz ve zevkti putperest Mekkeliler için. Peygamber'le alayı meslek haline getirenler vardı; hatta bunlara bazen **Mekke** dışından gelip katılanlar bile oluyordu. **Kuran-ı Kerim**'in de değindiği bu olgu, Müslümanları en çok rahatsız eden hususlardan biriydi.

(Bu konuda bk. İbn İshak, 187, 418)

■ KORKUNÇ AMBARGO

Peygamberliğin 7. yılında, Müslümanları toptan mahvetmeye yönelik, yeni ve daha sistemli bir girişimin gerçekleştirildiğine şahit oluyoruz. Bu, Müslümanlara uygulanan **tecrit ve ambargo** olayıdır. Bütün putperest soyların imzasıyla alınan bir kararla Müslümanlarla her türlü irtibat, alışveriş, akit, görüşme, konuşma yasaklanmıştı. İlgili kararı içeren metin **Kâbe** duvarına asılmış bulunuyordu. Bu kararın -ki kabileler arası bir anlaşmadır- uygulandığı süre içinde Müslümanların yakasına bir de açlık yapışmıştı. Bu **"açlık"**ın Müslümanları nasıl kemirdiğini tasavvur etmek için şu tablolara bakmak yeterlidir:

Hz. **Ali** anlatıyor: **"Bir gün, korkunç derecede acıkmıştım. Hz.Peygamber'in evinde de yiyecek bir şey bulamayınca, dolaşmaya başladım. Bir Yahudi'nin bahçesi önünden geçerken, onun bahçe suladığını gördüm. Yahudi bana,** 'Bir kova su çek kuyudan, bir tane hurma al' **diye bir teklifte bulundu. Kabul ettim. Bir miktar su çekip bir iki avuç hurma biriktirdim, bunlarla karnımı doyurup doğru Hz.Peygamber'in yanına koştum."** *(İbn İshak, 248)*

Sa'd b.Ebî Vakkas da şunu anlatıyor: **"Bir gece abdest bozmaya çıkmıştım. Bir deve derisi buldum. Onu götürüp yaktım, iki taş arasında ezip üzerine bir**

miktar su döktüm ve bir yere saklayıp üç öğün yedim." *(Aynı eser, 247)*

Ambargo ve muhasara kararı, bir süre sonra müşriklerin de aleyhinde olmaya başladı. Çünkü; Müslümanların çalıştırılamamasından doğan üretim kaybı yanında ticari sirkülasyon da düşmüş ve **Mekke** seçkinlerinin gelirleri azalmaya başlamıştı. Esasen, bu sırada mucizevi bir olay da ortalığı karıştırmış bulunuyordu: Ambargo anlaşmasını içeren ve **Kâbe** duvarına asılı bulunan metnin, güveler tarafından yenilip delik deşik edildiği görüldü. İlginç olan şuydu: Yazıda, güvelerin ilişmediği tek kelime kalmıştı: **Allah** kelimesi. Bu ilginç durum da, Mekkelileri tahrik etti ve zaten zararlarına işlemeye başlayan bu ambargoyu kaldırdılar... *(İbn Sa'd, 1/209)*

Zulümlerin had safhaya ulaştığı bir sırada, tafsilatına burada girmeyeceğimiz ünlü **Akabe Antlaşmaları** yapıldı ve Hz.Peygamber, **Mekke** dışında kendisine ve Müslümanlara bir sığınak buldu. Bu, birer-ikişer Müslüman olmaya başlayan Medinelilerin, Peygamber'e ve Müslümanlara, emin bir yurt olarak kapılarını açacaklarını söyledikleri kentti. **Mekke**'den göç **(Hicret)** emrini de almış bulunan Son Peygamber, tarihe **Hicret Olayı** diye geçmiş bulunan olaylar dizisiyle **Mekke**'deki Müslümanları **Medine**'ye nakletti.

Hicretle birlikte, sadece canlarını kurtararak **Mekke**'yi boşaltan Müslümanlar, bütün mal varlıklarından mahrum kalmış, üstelik amansız bir biçimde takip edilerek rahatça göçmelerine de imkân verilmemişti. Burada, hukuk açısından bir harp halinin geçerli olmaya başladığı açıktır. Ve nitekim, hicretle birlikte Müslümanların kendilerini Mekkeli zalim sürgüncülerle harp halinde gördüklerini ve hicret sonrası hayatlarını bir harp hali esasına göre düzenlediklerini biliyoruz. O halde, bu zamandan sonra meydana gelecek bütün

çatışmaları, bir din yayma gayreti değil, iki topluluk arasında sürüp giden bir harp devresinin olayları halinde görmek gerekmektedir. Esasen, hicretle birlikte zulme uğrayanların, bu yüzden savaşmaya izinli olduklarını belirten **Kuran** ayeti de inmiş bulunuyordu. **"Kendilerine savaş açılan müminlere, savaş açanlara karşı çarpışma izni verilmiştir. Çünkü onlar zulme uğratılıyorlar ve hiç kuşkusuz Allah onlara yardım etmeye kadirdir."** *(Hac, 39)*

Medine devri şehitlerinin, işte bu gerekçeyle verilen savaşlarda şehit olduklarını bir kez daha hatırlamak gerekir..

İlk şehit: Yâser b.Âmir el-Ansî

ŞEHİT babası ve şehide kocası **Yâser**... **Muhammed Mustafa**'nın gök çağrısına ilk gönül verenlerden. **Mekke** putperestlerinin akıl almaz zulümlerine maruz kalan, tarihe ve Kuran'a **mustaz'afûn** (ezilenler) diye geçmiş bulunan hak ve özgürlük kahramanlarının önde geleni... Semavi dinler tarihinde bütün bir aile halinde en ileri anlamda mustarip, bütün aile olarak en kutsal anlamda şehit, bildiğimiz kadarıyla yalnız **Yâser**'in ailesidir. İnsanoğluna, ölümsüzlük adına bundan büyük bir bahtiyarlık nasip olmamıştır... En yüce ülkünün, en büyük düşmanlarından en acımasız işkenceleri görmek ve sonra baba, ana ve oğul; ailece şehit olmak.

Köleydi **Yâser.** Kendisi gibi bir köleyle, **Sümeyye** ile evlenmişti. Bu evlilikten **Ammâr** doğdu. Son Pey-

gamber'in can dostu **Ammâr**. Gök muştusu, Hz. **Muhammed**'e geldiğinde, onun çağrısına koşan ilk on kişi arasında yer aldı **Yâser** ailesi. Peygamber çağrısına bu koşuş, onların azap ve işkence altına alınmalarına sebep teşkil etti. Açlık, susuzluk, dayak, hapis... Bir köleye, putperest ve zalim bir **"efendi"** tarafından yapılabileceklerin en acımasızları. Fakat, iş bununla bitmiyordu: Putperest ve zalim **"efendi"**, kendi çocuğunu diri diri gömecek kadar canavardı. Ve bu **"efendi"**nin kölesi, köleyle efendi arasında hiçbir fark görmeyen bir imanın ardından gidiyordu. Şimdi siz, böyle bir **"efendi"**nin, böyle bir köleye yapacağı kötülüğü hayal etmeye çalışın. Hayal edemezsiniz. Gerçekten de, İslam tarihçileri **mustaz'afûn**'a, özellikle onların babası sayılan **Yâser** ve ailesine yapılan kötülüklerin hayal edilemeyecek kadar ağır ve tiksindirici olduğunu belirtmektedirler. Hayal edilmezliği, **Yâser** ailesi bakımından iyice pekiştirmek için bir şey daha ekleyelim: **Yâser** ailesine yapılan işkence seanslarını, İslam Peygamberi'nin **"Ümmetimin Firavunu"** dediği **Ebû Cehil** yönetiyordu. Nitekim **Yâser** ve şehit hanımı **Sümeyye, Ebû Cehil**'in işkencesi altında can verdiler.

Yıllık sıcaklık ortalamasının 40 derecenin altına pek düşmediği **Mekke**'deyiz. Mevsim yaz ve sıcaklık 60 derecenin üstünde. Saatlerce aç, susuz bırakılan **Yâser** ailesi, çölün bir yerinde, ateş koruna dönmüş kumların ortasına sırtüstü yatırılıyor ve göğüsleri üzerine taş parçaları konuyor. Kurtulmak için bir tek yol vardır: **Muhammed**'e ve onun tebligatına sövmek ve **"Allah bir değildir"** demek. **Yâser** ailesi, **"Allah birdir,** Muhammed **de onun elçisidir, biz aksini söylesek de bu böyledir"** diye haykırıyor. İşkence artırılıyor ve ileri yaşlarda bulunan **Yâser** dayanamayıp ruhunu göklere uçuruyor: Şehit olmuştur. **Sümeyye,** iman ve iffetin

sonsuzlaşmış kahramanı **Sümeyye,** kocasının can verdiğini görüyor ve feryat ediyor.

Ebû Cehil sesleniyor: **"Gördün işte, hadi** Muhammed'e **söv. Söv de sen kendini kurtar."** Beklediğini duymak için kulağını **Sümeyye**'ye yaklaştıran **Ebû Cehil**'in aldığı cevap, melun suratına gelen bir ağızlık tükürük oluyor. Sonrasını **Sümeyye**'nin şehadetini okurken gördük: **Asrısaadetin Büyük Kadınları**'nda **Sümeyye,** ikinci kadın olarak yer aldı.

Ve **Sümeyye, asrısaadetin** ikinci şehidi...

Secde şehidi: Hâris b.Ebî Hâle

SECDE, hürriyet ve eşitlik için baş veren şehit.. Kelimei Şehadeti okuyarak Son Resul'e teslim olanlar içinden bir şehit, **Hâris**... O, insanoğlunu bütün yaratılmışların üstüne çıkararak gerçek hürriyete kavuşturan ve Yaratıcı ile kucaklaştıran değerler uğruna ve secde sırasında şehit edildi... **Zeyd b. Amr,** hasretle kavuşmanın kesiştiği noktada oluşun şehidi; **Sümeyye,** kölelik ve acımasızlığa başkaldırışın şehidiydi. **Hâris,** kötüye başkaldıran düşüncenin arş kanatlarıyla uçmaya başlayışı olan duanın şehidi oldu...

Hâris'in şehit oluşuna sebep teşkil eden olaya putperestlerin namaza duydukları kin sebep oldu. Putçuluk, bütün mukaddeslere kin ve nefretle doludur, ama **Kuran** bize gösteriyor ki, Allah düşmanları özellikle secdeye ve onun organize şekli olan namaza özel bir nefretle bakmaktadırlar. Bu olgu, ilk peygamberler dev-

rinde de böyleydi. **Kuran**'da şu satırları okuyoruz: **"Dediler ki ey** Şuayb, **babalarımızın tapageldikleri şeyleri terk etmemizi, yahut mallarımızda dilediğimizi yapmamızı terk etmemizi sana namazın mı emrediyor?..."** *(Hud, 87)*

Bu derin ve esrarengiz nefret, Müslümanlığın ilk yıllarında, **Mekke** oligarşisince Son Resul etrafında kümelenenlere duyulan hıncın odak noktasını teşkil etmiş gözüküyor. Namaza duyulan nefretin temelinde, onun, aşağı tabakadan görülen, itilen, ezilen çaresiz insanları, kendini ilah sanan kodamanlarla aynı hizada el bağlamaya götüren esprisi yatmaktadır. Düşünülsün ki bir **Ebû Cehil**, bir **Ebû Süfyan**, aynı meydanlıkta, beraberinde olmaya bile tahammül edemediği bir **Bilal**, bir **Selman**, bir **Ammar**'la omuz omuza, diz dize aynı hareketlerin ritmine uyarak yatıp kalkacaktır. Hem de **"Yalnız senden yardım dileriz, yalnız sana ibadet ederiz"** demeyi biricik esas sayan bir kuvvetin karşısında. Dünya nimetleriyle şımaran gruplara en ağır gelen ödev, bu oluyordu. Nitekim Peygamber'in ölümü üzerine dinden çıkmaya yeltenen mürtedler, namazdan muaf tutulmaları halinde dinde kalacaklarını söyleyebilmişlerdir.

İslam tarihçileri bize, söz birliğiyle şunu gösteriyorlar: İlk Müslümanlar her şeyden önce namazlarını saklamak zorunda kalıyor ve buna büyük özen gösteriyorlardı. Toplu halde namaz kılacakları zaman tenha vadilere, dağ yamaçlarına kaçarlardı. Böyle bir günde, **Sa'd b.Ebî Vakkas**, arkadaşlarıyla bir vadide gizlice namaz kılarken bir grup putperest çıkageldi ve Müslümanlara saldırdılar. Çatışma başladı. **Sa'd b.Ebî Vakkas**, ölü bir devenin çene kemiğini eline alarak silahlı putperestlere karşı bunu kullandı ve bir Mekkelinin başına vurarak kanını akıttı. İşte Müslümanların akıttıkları

ilk kan, bu kan olmuştur: Namaz kılanlara saldıranlardan akıtılan, namaz için akıtılan kan... *(İbn İshak, 194)*

Ne yazık ki yapılan bu saldırı, secdeye duyulan öfkeyi dindirmemiştir. Hz. **Muhammed** ve bağlılarının, Hint'ten, Yemen'den, Habeş'ten gelmiş **"aşağılık"** zenci kölelerle kendilerini aynı hizada, omuz omuza durmaya çağırmaları ve bunu bizzat uygulamaları şımarık tanrıtanımazları çileden çıkarıyordu. Nefret ve hınç öylesine büyümüştü ki, Müslümanların, bir tenha zamanı fırsat bilerek Allah'ın evi **Kâbe**'de toplu halde namaza durmaları bütün **Mekke**'nin altını üstüne getirdi ve adeta kıyamet koptu. Korkunç bir çatışma başladı. Söylemeye gerek yok ki bu çatışma, göklere açılan boş ellerinden başka silahları olmayan Müslümanların ezilip çiğnenmesi halinde beliriyordu. Bu arada müşriklere el ve ayaklarını kullanarak karşı koymaları, onlar için çok pahalıya mal oluyordu. Nitekim, böyle bir karşı koymanın cezasını, şehidimiz **Hâris**'e canıyla ödetmiştir putperest kılıç. Ve **Hâris b.Ebî Hâle,** secdeden henüz kalkmış başını, gökler kadar vakarlı ve temiz başını, bu çatışmada vermiştir. *(Isabe, No:1490)*

Hanif şehit **Zeyd**'i de sayarsak, son din İslam'ın üçüncü şehidi oluyor **Hâris**...

Çocuk şehit: Umeyr b.Ebî Vakkas

İSLAM'ın kader savaşı **Bedir'in şehitlerinden.** O, bu emsalsiz ölüm-kalım savaşına katılmış olmaktan gelen üstünlüğüne şehitliği eklemekle de kalmamıştır:

Onun şehitliğindeki erişilmezlik, bütün asrısaadette ikinci örneğine rastlamadığımız bir bahtiyarlıktan kaynaklanıyor: **Çocuk şehit** olma bahtiyarlığı...

İslam düşüncesi; çocuğu, bütün dinlerin, inançların, çekişmelerin, didişmelerin dışında ve hatta üstünde bir varlık olarak görmekte ve onu, insanlığın fıtratındaki silinmez ve lekelenmez derin merhamet ve koruma duygusuna emanet ediyor. **Çocuk, ümit ve gelecektir. İsabetli veya isabetsiz, bütün düşünceler mutlu bir gelecek vaat ederler ve bunun için didinir, savaşırlar. Çocuk bütün savaşların, bütün kavgaların ortaklaşa ümit kaynağıdır. Tıpkı su gibi, güneş gibi. Savaşı kim yaparsa yapsın ve ne için yaparsa yapsın, su ve güneşten mutlaka yararlanacaktır. Ve insanoğlu su ve güneşle asla savaşmamıştır. Diyememiştir ki** "Su ve güneşi düşmanım kullanıyor, o halde onları da düşman sayarım, onlarla da savaşırım..."

İslam düşüncesi, çocuğu da, işte bu iki vazgeçilmez ve dokunulmaz şey gibi, su ve güneş gibi tutmuştur. O halde çocuk, düşmanın elinde de olsa, düşmanın malı da olsa, onunla savaşılmaz, ona dokunulmaz. O imha edilmez; ele geçirilebilir ama imha edilmez, savaş onu yok etmek için değil, elde etmek için olabilir. Bu yüzdendir ki çocukları öldüren bir savaş ebediyen mağluptur. Ve çocukların ölümü pahasına zafer peşinde koşan ordular, asla galip olamayacaklardır. Çocuk ölümüne sahne olan savaşlar, ya zulme hizmetçidirler, yahut da bir beyinsizliğe tatmin arayışın kavgasıdırlar.

Çocuk; insan eli, daha doğrusu insan günah ve ihtiraslarının kirletmediği saf ve berrak tabiattır. Saf ve berrak tabiat sayılabilecek her şeyin öldürülmesini, tahribini yasaklamıştır İslam... Çocuk, ihtiyar, hayvan ve yeşillikler bu cümledendir. Bunlara dokunulmasını kesinlikle yasaklamıştır Son Peygamber.

Asrısaadet şehitleri, asrısaadet askeri; çocuğa, yaşlıya, yeşilliğe, hayvana dokunmadı. Ve onlar, bu saydıklarımızı, malzeme olarak da kullanmadılar. Bu noktada bize, Son Resul'ün tavrını gösteren en güzel belge, **Umeyr b.Ebî Vakkas**'ın şehadet hikâyesidir. Görelim:

Umeyr b.Ebî Vakkas, ünlü cangâver, sahabi **Sa'd b.Ebî Vakkas**'ın küçük kardeşidir. Baba adı **Mâlik,** anne adı **Hamne.** İlk Müslüman olanlardandır. Katıldığı **Bedir** harbi sırasında bile çocuk denecek yaşta bulunduğu dikkate alınırsa, muhacir bir Mekkeli olan **Umeyr**'in Müslüman olduğu sırada çok küçük bir çocuk olduğunu kabul, zaruret haline gelir.

Son dininin, putperestlik önünde verdiği kader savaşı **Bedir**'in hazırladıkları bitmiş ve Müslüman askerler **Medine**'den **Bedir**'e doğru yola çıkmak üzeredirler. Askerler arasında, birinin saklanma çabası içinde olduğu dikkati çekti. Üzerine vardılar. Ne görsünler, aynı savaşa katılmak üzere kuşanmış bulunan **Sa'd b.Ebî Vakkas**'ın küçük kardeşi **Umeyr**'dir bu. Ne istediği soruldu bu küçük askere:

– **Ben de savaşa katılacağım, şehit olmak istiyorum. Ne olur durumumu Peygamberimize haber vermeyin, çünkü o böyle bir şeye müsaade etmez,** diye yalvardı **Umeyr,** yani **Ömercik.** (**Umeyr, Ömercik** demektir.) Gülüştü Müslüman cangâverler. Tutup **Ömercik**'i, Peygamber huzuruna götürdüler. Hz. Resul, **Ömercik**'in harbe katılamayacağını söyledi. Bunu duyar duymaz öylesine bir feryat kopardı ki **Ömercik,** herkesin tüyleri diken diken oldu ve Allah Resulü, bu küçük askere müsaade etti. Yalnız bir sorun kalıyordu: **Ömercik**'in kuşandığı kılıç, yerlere değiyordu. **Ömercik**'in teçhizatı taşıması da mümkün olmayacaktı. Sorunu, ağabey **Sa'd** çözdü:

– **Ben taşırım onun teçhizatını, ey Allah'ın Resulü,** dedi **Sa'd** ve kabul edildi.

Sefere çıkıldı ve **Ömercik** şehit oldu. Kardeşi **Sa'd**'ın da belirttiği gibi **"Şehitlikle rızıklanmak istiyorum demişti ve şehitlikle rızıklandı."**

Kaynakların beyanına göre, **Umeyr** o sırada 16 yaşlarındaydı. O normal şartlar altında buluğa ermiş olmalıydı ve bu duruma göre de İslam hukuku onu çocuk saymıyordu, fakat Muhammedî şefkate göre o hâlâ bir çocuktu...

Umeyr'i, Mekkeli putperest **Amr b.Abd Vüdd** öldürdü.(1)

Allah'ın Arslanı: Hazreti Hamza

HAMZA b. Abdülmuttalip, yani **Abdülmuttalip**'in oğlu **Hamza,** adından da anlaşılacağı gibi İslam Peygamberi'nin öz amcasıdır. Onun şehitliği, Müslümanlar üzerinde çok derin bir tesir bırakmış; hatıraları, sadece asrısaadet Müslümanlarınca değil on beş asır gibi bir zamandan beri bütün Müslümanlarca kutsanmıştır. İslam geleneği ona duyduğu saygıyı, onu **"şehitlerin serdarı, şehitler başbuğu"** diye anarak ifadeye koymuş bulunmaktadır. Biraz sonra göreceğimiz gibi, Hazreti **Hamza**'nın şehadeti, İslam'ın putperestlikten, Müslümanların putperestlerden çektikleri eziyetler-

(1) Umeyr için bk. İbn Sa'd, 3/149-150; İbn Esir, Ü. Gaabe, 4/299-300

le, gördükleri kötülüklerin örnekleştiği bir tablo sunmakta ve sembol olarak vicdan ve hatıralarda canlı tutulmaktadır.

Biz de, Hazreti **Hamza**'nın hatırasına saygının bir ifadesi olarak onun şehitliğini kısaca anlatıp geçme yerine, bütün hayatını anlatmayı hedef alacağız.

Allah'ın ve Allah Resulü'nün Arslanı unvanına sahip olan **Hamza b.Abdülmuttalip, Ebû Umâre** künyesini taşımaktadır. Hz. Peygamber'in hem amcası, hem de süt kardeşidir. Kaynaklar onun Peygamber'den 4 yaş büyük olduğunu yazarlar. Orta boylu, pehlivan yapılı, avı ve macerayı seven, cengâver yaradılışlı bir insandı. Onun Müslümanlığı kabulü erken bir tarihte, **Mekke**'de oldu. Ve onun Müslüman oluşu dindaşlarının rahat nefes almalarında çok büyük bir rol oynamıştır. Çünkü **Hamza**, hem sevilen, hem de sayılan bir Mekkeliydi. Müslümanlığı seçişine sebep olan olay, kayda değer ilginçliktedir:

Müslümanlığın 2. yılıydı. Mekkeli putperestlerin, Müslümanlara eza ve işkenceleri zirve noktaya çıkmış bulunuyordu. **Hamza** bir gün avdan döndüğünde bazı Mekkeliler ona şöyle bir haber verdiler ve biraz da serzenişte bulundular:

– **Yeğenin** Muhammed, **bugün,** Ebû Cehil **ve arkadaşlarının küfür ve hakaretlerine maruz kaldılar. Bir kerecik olsun yeğenine sahip çıkmıyorsun, ne biçim amcasın sen?** Serzeniş çok dokunmuştu **Hamza**'ya. Ve belki de, gerçek yaratıcıya bağlanmasının zamanı gelmişti de bu yüzden duygulanmıştı. Doğruca **Kâbe**'ye gitti. **Beytullah**'ı tavaf etti. Sonra Kureyş müşriklerinin toplantı yerlerine vardı ve hiddetli bir sesle **Ebû Cehil**'e hitap ederek:

– **Sen benim yeğenime nasıl bunca kötülüğü yapıyor, sövüp sayıyorsun ha? Şunu bil ki, ben de şu**

anda onun dinine gönül vermiş bulunuyorum. Hadi gücün yetiyorsa bana da sövüp say da göreyim. Ve bunları söylerken **Ebû Cehil**'in üstüne yürüyerek elindeki yayı, bu en büyük putperestin kafasına öyle bir vurdu ki adamın kafası parçalandı ve kanlar içinde kaldı. **Ebû Cehil** sesini çıkaramadı, sadece şunu söylemekle yetindi.

– **Doğrusu, ben de onun yeğenine çok hakaret etmiştim...**

■ İLK SESLİ KURAN

Hamza'nın, Müslümanlığını ilan edişi, Kureyş putperestleri için bir felaket haberi oldu. Çünkü, Müslümanlık bu haberin ilanıyla yeni bir güç kazanıyordu. Müslümanlar ise sevinçten uçuyorlardı. Özellikle Hz. Peygamber, hayatının en sevinçli günlerinden birini yaşamıştı. Nitekim **Hamza** bu sevinci haklı çıkaran teşebbüslere, hemen başladı. İlk iş olarak, başkaları duyacak şekilde **Kuran** okuyamayan, daha doğrusu doyasıya **Kuran** okuyamayan Müslümanlara dedi ki:

– **Neden sesli** Kuran **okumuyorsunuz? İçinizden kim, putperestlere duyuracak şekilde** Kuran **okumaya cesaret edecek?** Olumlu cevap, asrısaadetin en güzel **Kuran** okuyanlarından biri olan **"Peygamberin hafızı" Abdullah b.Mes'ud**'dan geldi. Dedi ki ona **Hamza:**

– **Güzel, iyi de sen kimsesiz bir adamsın, bu iş için akraba ve yardımcısı bol birini seçmekte yarar var. Hamza,** böyle bir teşebbüsün daha ilk aşamada Müslümanları ürkütecek bir biçimde sonuçlanmasını istemiyordu. Fakat **İbn Mes'ud** ısrar etti. Ve **Hamza** kabul etti isteği. Ve **İbn Mes'ud,** bu Peygamber hafızı, **Kâbe**'ye giderek seslerin en güzeliyle kelamın en güzelini okumaya başladı: Surei Rahman okuyordu.

Kureyş duydu okuyuşu ve yürüdüler **İbn Mes'ud**'un üstüne. Başladılar vurmaya ve **İbn Mes'ud** kanlar içinde bırakıldı. Durumu öğrenen **Hamza:**

– **İşte sana bunu yapacaklarını biliyordum. Kuran** bülbülü **İbn Mes'ud** şu cevabı verdi:

– **Bu yaptıkları, bugüne kadar yaptıklarının en hafifi. Önemli olan onlara Allah Kelamı'nı dinletmiş olmam, gerisi bana vız gelir...**

■ YENİ KARDEŞLİK

Hamza, ilk günden itibaren faal bir Müslüman olarak, sahnenin daima önlerinde yer aldı. **Mekke**'de, **Hicret** sırasında ve özellikle **Medine**'de.

İnsanlık tarihinin en büyük olaylarından biri olan **Hicret**'in ardından her bir muhacir Mekkelinin, bir Medineli ile yani bir Ensarı ile ruhsal ve hukuksal anlamda kardeş ilan edildiği, bilinen bir gerçektir. Bu kardeşlik ilanı (muahât) sırasında **Hamza,** kendisi gibi büyük bir asrısaadet şehidi olan **Zeyd b.Hârise** ile kardeş edildi.

Medine devrinde **Hamza**'nın oynayacağı rolün büyüklüğüne bir işaret gibi, Hz. Peygamber'in bu yeni yerleşim bölgesinde İslam'ın ilk sancağını, bir şeriyye komutanı sıfatıyla, **Hamza**'ya verdiğini görüyoruz.

■ KADER SAVAŞI

Büyük kader savaşı **Bedir, Hamza**'nın, bir cengâver olarak en büyük yararlılıklarından birini gösterdiği muharebe oldu. Fakat bu muharebe onun, sadist bir putperest tarafından ölüm planının hazırlanmasını tahrik edecek sebepleri de birlikte getirmiştir. Göreceğiz...

Bedir Harbi'nde o, **Mekke** putperestlerinin en ileri gelenlerinden **Şeybe b.Rebîa, Tuayma b.Adi**'yı öldürdü ve **Utbe b.Rebîa**'nın öldürülmesinde rol aldı. O, bu savaşta, tıpkı **Uhud**'da yapacağı gibi, iki kılıçla dövü-

şüyor ve Hz. **Ali** ile birlikte, harbin kaderini tayin eden adam sıfatıyla anılıyordu. Nitekim onun bu büyük rolü ilahi kelam **Kuran**'da da yerini aldı. Bütün sahabiler gibi bütün müfessirler de şu ayeti kerimelerin haklarında indiği 6 kişiden birinin Hz. **Hamza** olduğu hususunda söz birliği içindedirler. **Bedir** Harbi'nin yeri ve anlamı üzerinde de düşünmeye sevk eden bu **Kuran** ayetleri şunlardır:

"Çarpışan şu iki grup, Rablerinin dini hakkında birbirleriyle davaya kalkışan iki hasımdır. Onların, küfür içinde olanları için ateşten elbiseler biçilmiştir. Başlarının üstünden de kaynar su dökülecektir. Bu kaynar su ile karınlarındaki şeyler ve derileri eritilir. Onlar için bir de demirden kamçılar hazırlanmıştır. Ne zaman ateşten çıkmak, azaptan kurtulmak isteseler tekrar oraya döndürülürler ve onlara: 'Hadi tadın yangın azabını' **denir."** *(Hacc, 19-22)* Ayetlerde sözü geçen iki gruptan İslam'ı temsil edenler şu kişilerden oluşmaktadır: **Hz. Hamza, Hz. Ali, Ubeyde b.Hâris.** Küfrü temsil edenler ise, bu ilk üçlü tarafından tepelenen şu ünlü putperestlerdir: **Şeybe b. Rebîa, Utbe b. Rebîa, Velid b. Utbe.**

Hz. **Hamza**'nın, **Kuran** tarafından da sonsuzlaştırılan hatırası ve kahramanlığı **Mekke**'deki putperest sadizmini tahrik etti ve **Bedir**'den bir yıl sonra meydana gelen **Uhud** Savaşı'nda bu **"Müslüman Arslanı" Hamza**'nın, en azından onun, yok edilmesi için hazırlıklara başlandı. Biraz sonra da görüleceği gibi, 70 Müslümanın şehit olmasıyla sonuçlanan **Uhud** Savaşı'nda **Mekke** putçuluğu adeta **Hamza**'nın peşinde idi. Ve bunun için de bütün hıncını ondan aldı.

Hamza'nın ortadan kaldırılması için gerekli her şeyi yapmak işini, amansız bir **Peygamber düşmanı olan Hind** üstlendi. Müşrik ordular başkomutanı **Ebû Süf-**

yan'ın karısı ve **Bedir**'de öldürülen **Şeybe** ve **Utbe**'nin yakın akrabası **Hind**. Sadece İslam tarihinde değil, belki bütün insanlık tarihinde kin, nefret, hırs ve canavarlığın en tipik örneği sayılabilecek olan **Hind**... Tarih, Allah düşmanlığı ve Peygamber nefretini onun kadar kuduz bir illet haline getiren, ikinci ferde henüz rastlamadı...

■ İBRET SAVAŞI

Nihayet **Uhud**... Bir Peygamber emrini dinlememenin getirdiği bir felaket halinde, tam ele geçmişken yitirilen zafer ve kaybedilen 70 Müslüman cengâver. Söylemek zorundayız ki bu kayıp, eğer **Hamza**'nın emsalsiz mücadelesi olmasaydı, çok daha büyük rakamlara ulaşabilirdi. Ve yine söylemeliyiz ki, eğer sadist putperest **Hind**'in kiraladığı Peygamber lanetlisi **Vahşi**; ruhunu paraya satan **Vahşi** ve onun alçakça kurduğu pusu olmasaydı, bu kayıp çok daha az olabilirdi.

Can pazarı **Uhud**'da iki kılıçla savaşıyordu **"Şehitler Başbuğu" Hamza**. Kaynaklarımız onun şehit edilişinden önce tam 31 putperest öldürdüğünü yazmaktadır. Rüzgâr gibi, fırtına gibi her yana koşuyor, her zor durumdaki Müslüman askerin imdadına yetişiyordu. O, sanki savaş meydanında putperestlerin kara bahtını çizen kılıç olmuştu. Bunun böyle olacağı bilindiğinden, bu kılıcının kırılması için her türlü tedbir alınmıştı ve alçak el pusuda bekliyordu. **Vahşi**'nin eliydi bu...

■ ÖLDÜR HAMZA'YI

Vahşi... Kelimenin yaptığı çağrışımlar bile korkunç. Gerçekten korkunçtu **Vahşi**. **Cübeyr b.Mutim**'in Habeşli kölesiydi. **Hind** onu, nazik duygusundan yakalayarak kullandı: Hürriyet vaat etti ona. **"Hamza'yı öldür, hürsün"** diye teklifte bulundu. Ve kabul etti **Vahşi**... İnsan budur işte. En soylu duygularını elinden alanlarla

savaşmak yerine, o duyguları kendisine iade etmek isteyenlerle boğuşur çoğu kez, hiç farkında olmadan. **Vahşi**, bunun tipik bir örneği. Onu köle eden zihniyetle savaşmak yerine o zihniyeti silmek için mücadele eden bir Allah erini hançerlemek ve bunun karşılığında elinden alınan en doğal hakkına kavuşmak. Kim ne için, kimi hançerliyor. Hayat ne garip cilvelerle dolu. Bilemedi ki **Vahşi**, gerçek anlamda hür olmak için, **Hamza**'yı değil **Hind**'i gırtlaklamak lazımdır. **Hamza** da bunu yapmıyor muydu? **Vahşi, kendisi için savaşanı katlederek, kendini arıyordu. Ne kötü talihtir bu.** Bu kötü talihin, sonraları farkına varacak **Vahşi** ve hayatının bu yüz karası suçunu unutmak için tek teselli olarak ayık gezmemeyi seçecektir. Göreceğiz...

Uhud'un en şiddetli sahneleri yaşanmaktadır. **Vahşi**, bir münasip yere saklanmış avının dalgın ve gafil bir anını beklemekte. Büyük bir maharetle kullandığı mızrağı elinde, hazır... Devamını kendisinden dinleyelim: **"Ben saklanmış, hep onu kolluyordum. Andolsun ki onun kılıcı önünde insanlar paniğe kapılmış deve sürüleri gibi kaçışıyorlardı. Bir ara sırtını bana döndü, tam bu sırada mızrağımı fırlattım. Sırtının alt kısmından saplanan mızrak önden çıkmıştı. Düştü. Hemen koşup göğsüne bindim ve** Hind'**in talimatı üzre karnını yarıp ciğerlerini çıkardım ve doğruca** Hind'**e götürdüm..."**

İnsan idrakini çatlatacak kadar zalimce ve dehşet verici bu manzarayla işin bittiğini sanmayın. Bundan sonra, **Hind**'in, sessiz ve benzersiz sadizmi başlıyor: **Hind**, şehitler serdarının ciğerlerini eline aldı, parçaladı ve ağzına koyup çiğnemeye başladı. Çiğnedi, çiğnedi, çiğnedi ve bir yandan da sevinç ve zafer türküleri söyleyerek naralar atmaya başladı. Şimdi siz **"Bundan fazlası da olamaz"** diye düşüneceksiniz. Hayır, fazlası

da var: Ciğerlerin bir kısmını, **Mekke**'ye götürüp şehir sokaklarında çiğneyip gezmek için bir kenara koydu ve zaten yenik hale düşerek savaş meydanından çekilmiş bulunan Müslümanların boş bıraktığı alana koştu. **Hamza**, karnı yarılmış, içi boşaltılmış bir şekilde oradaydı. **Hançerini çıkardı** Hind **ve** Hamza'**nın üstüne çıktı. Kulaklarını kesti, gözlerini oydu, dilini kopardı, dudaklarını doğradı...** Ve yine sevinç çığlıkları atarak oradan ayrıldı. Bu aldıklarından bir gerdanlık yapacak ve **Mekke**'ye, hediyelerin en seçkini, en pahalısı olarak putperest kadınlara götürecekti. Ve götürdü; müşrik kadınlarla konvoylar teşkil ederek **Mekke** sokaklarında günlerce şarkılar söyleyerek dolaştı: Ağzında **Hamza**'nın ciğerlerinden bir parça, elinde kulak, göz, dil ve dudaklardan oluşan bir gerdanlık, dudaklarında Allah düşmanlığının en ateşli şarkıları... Dolaştı, dolaştı...

■ İKİ GERÇEK

Harp meydanında kaldığımız yerden devam etmek üzere, bir parantez açıp sadece insanın değil, can taşıyan bütün mahlukların, bir varoluş borcu halinde söylemek veya dinlemek istedikleri bir iki gerçeğe değineceğiz:

Birinci gerçek, **Hind**'le ilgili: İslam, zaferini tamamlayıp bütün Arap yarımadasını putlardan temizlediğinde, **Mekke** fethi sırasında Allah Resulü'nün kâinatları dolduran sınırsız merhameti konuştu. Öyle konuştu ki, teker teker öldürülmelerini bekleyen **Mekke** putperestlerine **"Size ne yapmamı beklediğinizi biliyorum, ama ben öyle yapmayacağım, hepinizi affediyorum, hepiniz evlerinize, mallarınızın başına dönün"** dedi Son Peygamber ve kimsenin burnunun dahi kanatılmaması için emir verdi askerlerine. Bağışlananlar içinde **Hind** bile vardı. **Vahşi** bile vardı... Allah Resulü bununla da yetinmeyerek, Müslüman olacaklara mükâfatlar

da dağıtıyordu. İşte buna dayanamadı **Hind** ve kocası **Ebû Süfyan** ve **müellefetül kulup** arasında yer aldılar. Ne demek bu? Kalpleri İslam'a ısınsın diye kendilerine bağışlarda bulunulan kişiler demek, **müellefetül kulup. Hind** ve **Ebû Süfyan** bunlar arasındadır. Ne yazık ki, bazıları bu ikisi ve benzerlerini **"Müslüman oldular"** diyerek sahabiler arasına sokar ve mesela **Hamza** ile **Hind**'i, **Vahşi**'yi aynı kategori içinde gösterirler: Sahabi... **Hind**, sahabi öyle mi? **Ali** gibi, **Ebubekir** gibi, **Hamza** gibi... O **Hind** ki, Allah Resulü, az önce temas ettiğimiz merhameti sergilediği bir sırada, **"Artık cana kıymayacaksın"** diye söz almak istediğinde ona şöyle diyebilecektir: **"Ne can alması, ey** Muhammed. **Öldürecek adam mı bıraktın ki?"** İşte bu **Hind**, sahabi oluyor. O **Hind** ki, fetih sırasında **Mekke**'nin çatısına çıkan **Bilali Habeşi**'nin okuduğu ezanı duyduğu zaman şunları söylüyordu: **"Allah babamın canını almakla ona ne büyük iyilik etmiş meğer. Yaşasaydı, şu iğrenç böğürtüyü duyma bahtsızlığına uğrayacaktı."** İşte, bu **Hind**'i, sahabi sayanlar var.

İkinci gerçek, **Vahşi** ile ilgili. O da sonsuz Muhammedî merhametten yararlandı. Şu şartla ki Allah Resulü, **"Bir daha gözüme görünmemen şartıyla seni de affediyorum"** dedi ona ve **Vahşi** gözden kayboldu. Ve o, hayatının bundan sonrasında, **İbn Hişam**'ın belirttiği gibi, duvar diplerinde içip içip sızarak ihtiyarladı ve haliyle bu âlemden ayrıldı. Bu **Vahşi** de sahabi sayılıyor, bazılarınca...

Politika, özellikle saltanat hırsının beslediği politika, bütün evrensel gerçekleri altüst etmekte hiçbir sakınca görmez. Elverir ki çıkarları gerektirsin. Bu politikanın en yamanlarından biri olan **Emevi politikası,** ölçülerini yalnız ve yalnız Allah ve Peygamber'in koyabileceği İslam bünyesinde bile at oynatmış ve bugün büyük

kitlelerin İslami ölçüler gibi kabullendiği bir yığın tespiti, başarıyla yapabilmiş ve bunların savunulmasını İslam'ın hedefleri gibi kabul ettirebilmiştir.

■ DÜZELTİLEN SÜRÇME

Şimdi tekrar **Uhud**'a, Hz. **Hamza**'nın parçalanmış cesedinin yattığı sahneye dönelim: Hz. Peygamber ve arkadaşları şehit ve yaralıları tespit etmek ve gerekeni yapmak üzere savaş alanını dolaşmaya başladılar. Nihayet **Hamza**'nın cesedine rastladılar. Ne manzaraydı ya Rabbi! Göğüs yarılmış, ciğerler sökülüp çıkarılmış, gözler oyulmuş, dil, dudaklar, kulaklar kesilmiş. Allah Resulü, cengâver amcasına, kendisinden üç-dört yaş büyük süt kardeşine bir süre baktı ve gözlerinden yaşlar boşaldı. Ağladı, ağladı ve şu sözler döküldü dudaklarından:

"Allah'ın rahmeti üzerine olsun ey amca. İyi bilirim ki, sen, eşini-dostunu sorar, her türlü iyiliğe, severek koşardın. Eğer ardındakileri üzmeyecek olsa, seni şu halinle bırakırdım ki Allah seni mahşerde kurdun-kuşun vücudundan yüzlerce ruh halinde diriltsin. Allah'a yemin ederim ki seni böyle yapanlardan yetmiş kişiyi, aynen seni soktukları hale sokacağım." Tam bu sırada **Cebrail**, rahmetin peygamberi **Muhammed Mustafa**'nın bir sürçmesini düzeltmek üzre geliverdi. Neydi bu sürçme?

Arapların, öldürdükleri kişilerin göğüslerini yarmalarına, kulak ve dillerini kesip gözlerini oymalarına **müsle** denir. Müsle, intikamı alınan kişiye yapılmışsa, intikam alınan kişiye de aynen yapılırdı. Hz. Peygamber, sınırsız merhamet ve şefkatine rağmen, Hz. **Hamza**'nın o korkunç hali karşısında bir an boş bulundu ve sözünü ettiğimiz geleneğe uyarak müsle yapacağını söyledi. Yaradılış, insanlık ve rahmet dini olan İslam'da ise böyle bir şeye müsaade edilmeyecekti. Edilmeye-

cekti ki bu yasağa dair ilahi beyan, en etkili olacağı bir anda gönderiliverdi. **Kuran**'ın gelişinde izlenen ilahi tavır, zaten buydu: Her emir ve yasak, kendisini bir hatıraya bağlayan bir olay üzerine gelmekte ve insanların zihinlerine perçinlenmekteydi. Bu sebep olaya **"sebeb-i nüzul"**, yani ayetin inişine sebep olan olay denmektedir. Hz. Peygamber'in bir hadisinin söylenmesine sebep olan olay ise, **sebeb-i vürûd**, yani söyleniş sebebi diye adlandırılmaktadır.

Hz. **Hamza** olayında müsleyi yasaklayan ayet şöyledir: **"Karşılık vermek için bir ceza ile mukabele edecek olursanız, size reva görülen ceza ve azap miktarınca yapın, fazlasını değil. Fakat sabreder, o kadarını da terk ederseniz, yemin olsun ki bu, sabredenler için çok daha iyidir."** *(Nahl, 126)*

Görüldüğü gibi, Allah Resulü burada iki seçenekle karşı karşıya bırakılmıştır: Müsle yapacaksa, sadece bir kişiye yapmak, sabır ve merhamet gösterip müsleden tamamen vazgeçmek. Peygamber, bu noktada da merhamet ve insan sevgisinin eşsiz bir örneğini göstererek ikinci şıkkı seçti. Hem de, Hz. **Hamza** gibi, canı kadar aziz ve kıymetli tuttuğu bir kişinin intikamını almak için ettiği bir yemini bozarak. İş, bu kadarla da kalmayacaktır: O, bütün varlıklara rahmet olarak gönderilen peygamber, **Hamza**'ya bu kötülüğü yapanları, değil müsleye uğratmak, değil öldürmek, burunlarını dahi kanatmadan affedecek ve salıverecektir. İnsanoğlu; insan sevgisi, merhamet ve şefkat adına bundan daha büyüğünü görmemiştir.

Hz. Peygamber, bu ayetin inişi üzerine, yetmiş kişiye müsle yapma hususundaki yeminini bozmak zorunda kaldığı için bir de yemin kefareti, yani yeminini bozmuş olma cezası ödedi. Varlıklar sayısınca salat ve selam olsun ona...

■ GÖZYAŞI SELİ

Bütün şehitler **Hamza**'nın çevresinde toplandı. Cenazeler üzerine namaz kılmak istiyordu Allah Resulü. Ve onların kefenlenmesini emretti. İşte bu noktada, İslam tarihinin, özellikle İslam edebiyat ve tasavvuf tarihlerinin çağlar boyu ilham kaynağı olmuş ve sonraki yıllarda hemen bütün sahabilerce gözyaşlarıyla anılmış ilginç bir şey oldu: **Hamza** kefenleniyordu. Bunun için kullanılan bez öylesine yetersizdi ki yüce şehidin ayaklarını örtseler yüzü, yüzünü örtseler ayakları açık kalıyordu. Allah Resulü: **"Yüzünü örtün, ayaklarını da otlarla kapatın"** buyurdular. Sahabiler hüngür hüngür ağlamaya başladılar. Diyorlardı ki:

– **Ya Resulullah! Bu ne acı talihtir ki sizin şehit amcanızı örtecek bir parça beze bile sahip değiliz.** Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

– **Sabredin, bir zaman gelecek, her şeyi bol bol bulacağınız beldeler sizin olacak. Yiyecek, içecek, giyecek, binecek her şeyi bol bol bulacaksınız...** Ve bir zaman geldi, öyle oldu. Yüce Peygamber'in bu âlemden ayrılışının ardından, fethedilen yeni ülkeler, sayısız imkân ve nimeti Müslümanların önüne yığdı. O yıllarda bazı sahabilerin, önlerine gelen leziz yemeklere bir süre baktıktan sonra ağlamaya başladıklarını, yemeklere el sürmeden geri çevirdiklerini ve soranlara da şöyle dediklerini, tarihçiler kaydetmektedir:

– **Nasıl yiyelim bu yemekleri? Allah Resulü bu âlemden, arpa ekmeğine doymadan ayrılıp gitti. Nasıl yiyelim bu yemekleri? Allah Resulü'nün sevgili amcasını kefenlemek için bir parça bezi bulamamıştık. Bu nimetlere esas layık olanlar şimdi öbür âlemde. Acaba Allah, sevdiği kullardan olmadığımızdan mıdır ki, bizi arkaya bıraktı ve bu nimetlerle imtihan ediyor?...**

Şehitlerin namazları bitinceye dek **Hamza** orada tutuldu ve her şehitle ona da ayrı ayrı namaz kılındı.

Herkes ağlıyor, yetmiş büyük dostun aralarından ayrılışı, onları perişan ediyordu. Tam bu sırada ilahi kelamın şu muştusu geldi göklerden: **"Allah yolunda öldürülenler için** 'ölüler' **demeyin. Aksine, onlar, Rablerinin katında rızıklanmakta olan dirilerdir. Onlar Allah'ın kendilerine verdiği nimetten dolayı sevinçli haldedirler. Arkalarından kendilerine, şehitlik rütbesiyle katılamayanlara şunu müjdelemek isterler: Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır..."** *(Âli İmran, 170-172)*

BİR TUFAN KOPTU

Haber, birkaç kilometrelik mesafede bulunan **Medine**'ye ulaşmıştı bile. Ortalıkta bir tufandır koptu. Gözyaşı ve inilti tufanıydı bu. Hz. **Hamza**'nın ne olduğunu sordu kız kardeşi **Safiyye.** Sorunun muhatapları Hz. **Ali** ve **Zübeyr** idi. Bunlar birbirlerine bakıyor ve cevap verme cesaretini gösteremiyordu. Ve cevap vermediler. Hiç kimse cevap veremiyor, idarei kelam ediyordu. Nihayet Resul **Medine**'ye girdi. **Safiyye** ona koştu ve **Hamza**'yı sordu. Yüce Peygamber, elini **Safiyye** halanın göğsü üstüne koyarak, seslerin en tatlısı, fakat en hüzünlüsüyle haberi verdi, olup biteni anlattı.

Tanrı Elçisi, her şehit ailesi ve şehitler için her ağlayanın, **Hamza**'yı da anarak ağlamasını istedi. Bu günden sonra her şehit veren aile önce **Hamza**'ya ağlayacak, sonra şehidi için göz yaşı dökecekti. Çünkü geleneği koyan, Allah Resulü' dür. Bu geleneğin bir başka ifade şekli de şu olmuştur: Başta Hz.**Fatıma** olmak üzre, birçok Müslüman kadın yıllarca, Hz. **Hamza**' nın mezarını ziyaret edip onu, saygıların en içteniyle düzeltip süsleyecektir. Burda şu gerçeği dile getirmeyi de bir görev sayarım: Bugün, Hz. **Hamza**'nın yattığı

topraklarda hüküm süren **Suutlar,** İslam'a kan veren bu yüce şehitlerin hatıralarını silip süpürmüş, değil onların mezarlarını saygıyla süslemek, kökünden yok ederek sadece gömülü bulundukları harp alanını belirli bırakmıştır. O da, diğer Müslüman ülkelerin tazyikiyle. Bunun ne anlama gelebileceğini ve bunu yapanların nasıl bir adla isimlendirilmeleri gerektiğini, okurların şuur ve duygularına bırakıyorum...

Hz. **Hamza** bahsini, onunla Allah Resulü arasında, **Mekke**'de geçmiş bir olayı anlatarak noktalayalım: Bir gün, Resul'den şöyle bir istekte bulundu Hz. **Hamza**:

– **Ne olur, lutfet de** Cebrail'**i bir kez göreyim.** Cevap verdi Hz. Peygamber:

– **Buna gücün yetmez, amca!** Israr etti **Hamza**:

– **Gücüm yeter.** Ve buyurdu ki Allah Resulü:

– **O halde,** Kâbe'**de tavaf sırasında elbiselerimizi üstüne attığımız oduna doğru bak.** Ve baktı **Hamza** ve gördü istediğini. Ve bayılıp yere yığıldı.(1)

Seçkin Mekkeli: Mus'ab b.Umeyr

ASRISAADETİN en büyük diplomat, misyoner, asker, kahraman ve şehitlerinden biridir. O, aynı zamanda, bizzat Allah Resulü'nün tanıklığıyla, o devrin erkek

(1) Hamza için bk. İbn İshak, 212-214, 508-519, İbn Hişam, 2/69-71; İbn Sa'd, 3/8-19, 7/419; İbn Esir, 2/83-84; Buhari; Megazi, Bedr; Taberi, Hac suresi tefsiri, ayet, 19-21.

güzeli olarak tanınan delikanlılarının, belki de en önde geleniydi.

Künyesi **Ebû Muhammed** veya **Ebû Abdullah**... **Abdüddâr oğullarındandır. Mekke**'nin en soylu ve en zengin ailelerinden birinin tek çocuğuydu. Üzerine titrenilen, nazik, iyi yetişmiş, güzelliği dillerde dolaşan, her gün iki üç kez elbise değişen **"en yakışıklı Mekkeli"**... İşte, Müslüman olmak için **Erkam**'ın evinde konaklayan Allah Resulü'nün huzuruna çıkan **Mus'ab** buydu. Kelimei Şehadeti getirdi, iman şerefiyle şereflendi ve fakat imanını gizleme emrini aldı. Kimden? Anne ve babasından. Çünkü putperestliğin verebileceği bütün imtiyazları sonuna kadar kullanan **Umeyr** ailesi, bir nadide çiçek gibi beslediklerî biricik oğullarının, **"aşağı tabakadan köle ve yoksulların çoğunluğunu teşkil ettikleri bir dine"** girmelerine asla tahammül edemezlerdi ve bu **Mus'ab** için çok kötü sonuçlar verebilirdi. En iyisi, imanı saklamak. İman ki saklandığı ve saklanmak zorunda bırakıldığı zaman, gücü binlerce kat artar ve kâinatta yıkamayacağı hiçbir şey kalmaz.

İman denen esrarlı mâna saklandıkça gücü büyür ve fakat o sürekli saklanamaz da. Esasen, onun esrarı buradan gelmektedir. İman, vermesi gerekeni verecek, yapması gerekeni yapacaktır. Zamanı gelince bunu engelleyecek kuvvet bulamazsınız. Çünkü imanı işe süren, bütün kuvvetlerin sahibi olan Yaratıcı'dır. Müspeti ve menfisiyle imanı o sürer insanlık dünyasına ve ona yaptırır yapmak istediğini. İman, Yaratan'ın kudret elidir âdeta. Şeytan gibi görünen imanlar da böyledir. Çünkü; Şeytanı da bir kuvvet olarak kâinat bünyesinde görevlendiren, Allah'tır. Ve Şeytan, Allah'ın değil, bizim düşmanımızdır. Bizim düşmanımız olması, Allah'ın dilediğini yapmasına engel midir?

O halde, imanla en kısa zamanda hesaba oturmak

ve onun görevinin ne olduğunu öğrenerek, anlaşmaya gitmek gerekir. Onu susturmaya kalkmak, bastırmayı denemek en tehlikeli yoldur. Böyle yapılırsa, **Şeytanî imanla Rahmanî iman arasında bir seçme imkânı** verilmiş olur insana. Ve insan, genellikle rahmanî olanı seçer. Çünkü insan güzele ve iyiye, yaradılıştan meyillidir. İmanı bastırırsanız, insan bastırılana ilgi duyar. Ve bu yüzden, iyiyi seçme yerine kötüye kayabilir. Çünkü insan, prangaladığı şeye bakmadan, köleliğe ve hürriyetsizliğe isyan eder. Bu yüzdendir ki **Kuran**, bir yaradılış kanunu olarak **"İkrah"**ı yani prangalamayı, zorlamayı, bastırmayı yasaklamıştır. Bunu, Allah'a çağırmak için bile yapamazsınız. Yani en güzel, en iyi, en ideal olana çağırma adına bile bastırma ve prangalama yoktur Yaratıcı kudret düzeninde. En kötü olarak nitelediği şeylerden koparmak istediği insana, baskı ve pranga uygulamıyor İslam. Kendisi için, yani en güzel ve en iyi olarak tanıttığı şey için öngördüğü imkânları en kötü bildiği şeyler için de aynen öngörüyor. Çünkü, aksini yapmak insanı tahrik eder ve bastırılanın en iyi olduğu yolunda bir kanaat uyandırır.

■ HAYRIN MUS'ABI

Gizliyordu imanını **Mus'ab**. Müslüman oluşuyla birlikte **Mus'abu'l-Hayr** adı verilmişti ona: **Hayrın Mus'abı** veya **Hayırlı Mus'ab** demek. **Hayırlı Mus'ab** olmuştu ve bunu gizliyordu. Ne acı talih... Gizlendi, gizledi ve fakat zamanı gelmişti. Bir gün namaz kılarken gördüler onu saklandığı yerde. **Osman b.Talha** adlı bir Mekkeli görmüştü. Koştu haber verdi anne ve babasına. Baba **Umeyr** ve anne **Hunas** kıyameti kopardılar. Hemen yakalattılar **Mus'ab**'ı ve hemen hapsettirdiler. Bir süre devam etti hapis hayatı.

Bu sıralarda müşrik zulmü zirveye ulaşmış, Müslümanlar canlarını kurtarmak üzere bir sığınak aramışlar

ve Allah Resulü'nün izni ve emriyle adil kral Habeş Sultanı **Necaşi**'nin ülkesine gitmeye başlamışlardı. İslam tarihinin **Habeşistan'a Hicret** adıyla kaydettiği ve iki grup muhacir tarafından gerçekleştirildiği için birinci ve ikinci Habeşistan hicreti olarak anılan ünlü olaylar dizisidir bu... **Mus'ab**, bu hicretlerin hem ilkine hem ikincisine katılanlar içinde yer aldı.

Habeşistan'a hicretlerin ardından ve büyük **Hicret**'in habercisi olan günlerde Medinelilerle yapılan anlaşmalar, yani **Akabe Biatları** hepimizin malumu. Bu biatlarda Medineli yeni Müslümanlar, hem kendilerine İslam'ı öğretecek, hem bir Müslüman misyoner olarak görev yapacak yetenekli kişiler istediler, Hz. Peygamber, ilk isim olarak **Mus'ab**'ı verdi ve Medineliler zevkle kabul ettiler. **Mus'ab**'ı, şu büyük misyonerler izleyecektir: **Amr b.Ümmü Mektum, Ammar b.Yasir, Sa'd b.Ebî Vakkas, Abdullah b.Mes'ud, Bilali Habeşi...** Dikkat edilirse ilk mübelliğ ve ilk diplomatlar, ya şehidi bulunan ailelerden, veya putperestlikten işkence görmüş kişilerden seçilmektedir. Acı ve ıstırap üzerine oturmayan ülküler, insanoğlunun derinliklerine işleyemez. Onların sonsuzlaşma şansları yoktur ve bu yüzden kısa bir zaman görünür ve tarihin derinliklerine gömülüp giderler. Büyük ülküler, salon hokkabazlığı ve devşirme dalkavukluğunun değil, büyük ıstırapların ürünleri olmuştur daima. Bu bir kâinat kanunudur.

■ İKİ GÜZEL ADAM

Mübelliğlerin en basiretlisi ve en güzeli **Mus'ab**, görevi alır almaz hemen **Medine**'ye geçti ve ilerde kendisi gibi şehitlik mertebesine erecek bir dostun **Sa'd b.Muaz**'ın evine indi. **Sa'd b.Muaz, Medine**'nin en güzel erkeği olarak bilinir. İki güzel insan, biri Mekkeli, biri Medineli ve tek güzel ülkü: İslam... **Mus'ab** ve **Sa'd**, el ele işe koyuldular: **Medine** ve

civarı Müslüman edilecekti. Nasıl? Konuşarak, anlatarak, belleterek, çağırarak, göstererek. Fakat asla bastırarak, kırarak, öldürerek değil. Ne yazık ki, putperest sürü, anlatmak ve çağırmak için yerini yurdunu terk edip **Medine**'ye gelenlerin ardını bırakmayacak ve onların gırtlağına çökmeyi burada da sürdürecektir. Ve artık Yaratıcı'nın izni ve meriyle karşılık görecek, tepelenecektir. İlk mübelliğler **Mus'ab** ve **Sa'd**, işte o sırada şehitler olarak karşımıza çıkacaklardır.

Mus'ab'ın **Medine**'deki tebliğ ve irşad faaliyeti öylesine verimli oldu ki, bir yıl gibi kısa bir zaman zarfında hemen bütün **Medine**, Müslümanlıkla şereflenmiş ve artık toplu ibadet yapılması bir zaruret halini almıştı. Nitekim **Mus'ab**, durumu Hz. Peygamber'e bildirip izin istedi ve aldığı müsaadeyle de **Medine**'de ilk Cuma namazı kılındı.

Mus'ab'ın davet ve tebliğ metodu çok sade ve tatlıydı. O, çağırmak istediği insana şöyle diyordu: **"Ben sana bu dinin esaslarını ihtiva eden Allah kelamı** Kuran'**dan bazı ayetler okuyup açıklayayım, sen dinle, bir parça dinle, aklın yatarsa kabul et, beğenmezsen bırakıp git. Mus'ab** böyle diyordu, fakat gelenlerden bırakıp giden hemen hemen çıkmıyordu. **Kuran** ayetlerini dinleyen herkes: **"İşte, bizim yıllardır aradığımız bu"** diyor ve **Mus'ab**'ın önünde Şehadet Kelimesini çekiveriyorlardı.

Bir ara, Medineli gençleri yoldan çıkaran bu **"kurnaz adamın boynunu vurmak"** ve bu işe bir son vermek üzere kılıçla gelenler oldu **Mus'ab**'ın oturduğu yere. Arkadaşları **Mus'ab**'ı kaçırmak istediler. O dedi ki:

– **Hayır, neden kaçayım? Ben onlarla konuşurum, ısrar ederlerse o zaman düşünürüz. Mus'ab** kılıçlıların önüne çıktı ve şöyle konuştu:

– **Biliyorum, beni öldüreceksiniz. Olabilir. Zaten**

size karşı koyacak durumum da yok. Fakat ne olur, yaptığınız işin esasını anlayarak öldürün beni. Birkaç Kuran **ayeti okuyup anlatayım size, benim ne yaptığımı, neyin peşinde olduğumu görün.** Onlar bunu kabul ettiler. **Mus'ab** okudu okuyacağını ve söyledi söyleyeceğini. Dediler ki:

– Senin için gençleri yoldan çıkarıyor, halkı bozuyor demişlerdi. Bunlar mı senin öğrettiklerin?

– Evet, dedi **Mus'ab, ben bunları öğretip anlatıyorum ve gönül isteğiyle geleniere anlatıyorum. Kimseyi zorladığım filan yok. Dinliyorlar beni, beğenen benimle kalıyor, beğenmeyen gidiyor. Hepsi bu kadar.** Kılıçlılar, özür dileyip geri çekildiler. Bir süre sonra onları da Şehadet Kelimesini okurken göreceğiz.

■ ÖNCE PEYGAMBER

Birinci **Akabe** Anlaşması üzerinden bir yıl geçmişti. İkinci yılın aynı ayında, ikinci **Akabe** Biatı sırasında Medineliler, **Mus'ab**'ın eliyle İslam'a girmiş bulunuyorlardı. İkinci **Akabe** Biatı sırasında **Mus'ab** da **Mekke**'ye geldi. Bir yıllık çalışmanın raporunu verdi Hz. Peygamber'e. **Mus'ab**'ın annesi, oğlunun **Mekke**'ye geldiğini ve ilk olarak da Hz. **Muhammed**'i ziyaret ettiğini duymuştu. O, haberi alır almaz **Mus'ab** da, Peygamber'den aldığı emir üzerine bu putperest anneyi ziyarete gitmiş bulunuyordu. Karşılaştıklarında anne söze şöyle başladı:

– Benim, anneye saygısı olmayan oğlum! Mekke'**ye geliyorsun ve ilk olarak beni değil de** Muhammed'**i ziyaret ediyorsun, öyle mi? Mus'ab,** tebessüm etti ve seslerin en tatlısıyla şöyle konuştu:

– Anneciğim! Sana saygısızlığımdan yapmadım bunu. Fakat şunu bilmeni isterim ki Resulullah'a tercih edeceğim hiçbir insan olamaz. Benim için her

zaman ve her yerde ilk O'dur. Bu defa anne şöyle devam etti:

– Sen, anlaşılan o sapıklığında devama kararlısın.

– Anne. O, sapıklık dediğin, Allah'ın seçip Resulü eliyle insanlığa bildirdiği yaradılış dini, mutluluk yoludur. Ne olur, anneciğim, sen de bu yola gir.

– Yıldızlara yemin olsun ki, senin dinine asla girmeyeceğim, ben aklımı oynatmadım. Ama seni artık zorlamayacağım, dinine hizmete devam et ve çek git... dedi anne.

Mus'ab, **Mekke**'de Peygamber'in yanında iki ayı aşkın bir süre hasret giderdikten sonra, büyük Hicret'in on beş gün kadar evvelinden tekrar **Medine**'ye döndü.

Ve Hicret ve Allah Resulü **Medine**'de. Her Mekkeli bir Medineliyle kardeş ediliyordu. **Mus'ab**, iki kişiyle birden kardeş ilan edildi: **Sa'd b.Ebî Vakkas** ve bugün İstanbul Eyüp'te bize Peygamber kokusu yayan müjdeşehit **Ebu Eyyûb Ensarî** ile...

Hicret sonrası, **Mus'ab**'ın tebliğ hizmetleri, **Mekke** putperestlerinin saldırıları başladığı için, askerî hizmetlere dönüşüyordu.

Bu alanda en büyük hizmetlerine, kader savaşı **Bedir**'de başladı **Mus'ab**. **Bedir** günü **Mus'ab**, Peygamber'in sancak teslim ettiği seçkin cangâverlerden biriydi. O sancaklar, taşındı ve **Bedir** zaferi mühürlendi...

Sonra **Uhud**... Yüreklere kan ağlatan **Uhud**... Tıpkı **Hamza** gibi **Mus'ab**'ın da şehitlik tacını giydiği **Uhud**...

Can meydanı... Çarpışma bütün şiddetiyle devam etmekte. Müşrik süvari **İbn Kamıa** bir kılıç darbesiyle sağ elini koparıyor **Mus'ab**'ın. Sancağı sol eline alıyor **Mus'ab** ve şu ayeti haykırarak okuyor: "Muhammed, **Allah'ın Resulü'dür. Ondan önce de pek çok resul gelip geçmiştir. Şimdi o ölür veya öldürülürse, siz gerisingeri dönecek misiniz? Gerisingeri dönen, Al-**

lah'a asla zarar veremez. Fakat şükredip sabır gösterenlere Allah mutlaka mükâfat verecektir." *(Âli İmran, 144)* **İbn Kamia**, İslam savunmasının en büyük burçlarından birini düşürmek üzere olduğunu fark etmiş ve bu zevkle ikinci bir hamle yapmıştı **Mus'ab**'a. **Mus'ab**'ın sol kolu da kopmuştu. O, Allah Resulü tarafından teslim edilmiş bulunan sancağı düşürmemek için onu kopuk koluyla göğsüne bastırdı ve az önce okuduğu ayeti, yine aynı ses tonuyla okumaya devam etti. Bu sırada, ilahi vaat yerine geldi ve **Mus'ab**, aldığı bir mızrak darbesiyle yere yığıldı. Sancağı, **Süveybıt b.Sa'd** ve **Mus'ab**'ın kardeşi **Ebu'r-Rum b.Umeyr** kaldırdılar.

Savaş sona erdi. Allah Resulü, harp meydanını dolaşmaktadır. Nihayet **Mus'ab**'ın yanına gelir. Uzanmıştır **Mus'ab**, boylu boyuna. İki kol kesik... Hz. Peygamber, bir süre bakar **Mus'ab**'a ve dalar. O anda ilahi vahyin şu ayeti inmiştir: **"Müminlerden öyle erkekler vardır ki, Allah'a verdikleri sözde tam bir sadakat göstermişlerdir: Kimi şehit oluncaya kadar savaşacağına dair sözünü yerine getirmiş, kimi de şehit olmayı bekliyor. Onlar, verdikleri sözü asla değiştirmediler."** *(Ahzab, 23)* Allah Resulü, vahyin bu hediyesini **Mus'ab**'ın başında okuduktan sonra, şu sözleri de kendi beyanı olarak ekledi: **"Allah'ın Resulü de tanıklık eder ki siz, mahşer günü şehit olarak hasredileceksiniz."** Ve Peygamber kendisini çevreleyen topluluğa dönerek şöyle buyurdu: **"Ey insanlar. Bu şehitleri sürekli olarak ziyaret edeceksiniz. Ve onlara, hiç durmadan selamlar göndereceksiniz. Canımı kudret elinde tutan Allah'a yemin ederim ki bu şehitler, kıyamet sabahına kadar, kendilerine selam veren veya gönderenlerin selamlarına karşılık vereceklerdir."**

İZHİR OTUNDAN KEFEN

Bir noktaya, bir kez de **Mus'ab** münasebetiyle dokunmak istiyoruz: Allah'ın ve Peygamber'in böylesine kutsadığı bu emsalsiz sonsuzluk erlerine bugün bir mezarı, hatta isim yazılı bir taşı bile çok gören bir yönetime, **Suut** yönetimine ve onun fikri temeli olan **Vahhabiliğe** nasıl bir sıfat bulmalı... Bunu, Müslüman toplumların vicdanına bırakıyoruz...

Şehitlerin tespiti işi bitince, sıra onların defnine geldi. İşte bu sırada, Hz. **Hamza** bahsinde gördüğümüz yürekler acısı tablo, yeniden yaşandı **Mus'ab** defnedilirken. **Mus'ab**'ı kefenlemek için bir bez gerekiyordu. Nerede bez? Elbisesi kullanıldı **Mus'ab**'ın. Ne var ki, pehlivan yapılı **Mus'ab**'ın yüzünü örtseler ayakları, ayaklarını örtseler yüzü açık kalıyordu. Sahabiler, hıçkırarak ağlıyor, bu acı tarihe serzenişte bulunuyorlardı âdeta... Peygamber: **"Şehidin yüzünü örtün, ayaklarını da izhir otuyla kapatın"** buyurdu. Öyle yapıldı ve **Mus'ab** defnedildi...

Sonsuzluk yolcusu, Allah Eri, şehitlerin en seçkinlerinden biri olan yüce **Mus'ab**... Müslümanlığı seçişi ardından kendisine reva görülen kötülükler yüzünden düştüğü yoksulluk ve gariplik Hz. Peygamber tarafından hem dile getirilmiş, hem de anlamı üzerinde durularak şöyle denmişti bir gün: **"Bakın şu** Mus'ab'**a ey sahabilerim. Bir adam ki o, sabah bir elbise, akşam başka bir elbise giyiniyordu ve önüne yemeklerin birkaç çeşidi birden geliyordu... Ne dersiniz bu adam hakkında?"** Ashab, üstündeki elbiseler lime lime olmuş, yüzü kırışıklarla dolu **Mus'ab**'a baktılar. Fakat onlar, **Mus'ab**'ın kaybettikleriyle kazandıklarını hemen tartarak, sonucu şöyle verdiler:

– **Ey Allah'ın Resulü, bizler bugün eskisinden daha mutlu ve daha hayırlıyız. Gerçi ancak ölme-**

yecek kadar yiyip giyiyoruz, fakat Allah dışında kimseye tapmıyoruz. Allah Resulü, bu cevaptan çok duygulandı ve onları tasdik ederek şöyle buyurdu:

– **Evet, sizler bugün bu halinizle, eskiden çok daha mutlu ve hayırlısınız...**

Bütün bu macerayı yaşamış bulunan sahabilerden biri, **Abdurrahman b.Avf**, ilerki yıllarda, fetihlerin bütün nimetleri Müslümanların ayaklarına serdiği sıralarda, önüne gelen bir yemeğe bakacak ve şöyle diyecektir gözyaşlarını tutamayarak:

– Mus'ab b.Umeyr **benden çok daha yüce, çok daha hayırlı bir insan olduğu halde, o bu günleri görmedi. Şehit olduğunda, kefenleyecek bez yoktu. Yüzünü örtsek, ayakları; ayaklarını örtsek, yüzü açık kalıyordu. Şimdi ben, bu leziz yemekleri nasıl yiyeyim. Kaldırın bunları, yemeyeceğim...**

Mus'ab, ardında, ölümsüz bir hatıra, bir hanım ve **Zeynep** adlı bir yavru bırakmıştı... Allah'ın selamı ve rahmeti üzerine olsun.(1)

Erkek güzeli sahabi: Sa'd b.Muaz

"ÖLÜMÜ Arş'ı titreten" şehit... İslam Peygamberi'nin bir sözü olan şu giriş cümlemiz, bütün asrısaadet boyunca, bu demektir ki bütün İslam tarihi

(1) Mus'ab için bk. İbn İshak, 245, 246, 508; İbn Hişam, 2/90- 98; İbn Sa'd, 3/116-122; Taberi, 2/499, 533; Buhari, Megazi, Uhud bahsi.

boyunca, yalnız **Sa'd b.Muaz** için söylenmiş bir peygamber sözüdür. Bir fani için, bundan daha büyük ölümsüzlük belgesi düşünülebilir mi?

Hendek Harbi'nde aldığı bir yaradan ölen bu büyük sahabi, daha sonra göreceğimiz **Mus'ab b.Umeyr** ile birlikte hizmet ettiler İslam'ın yayılması için... **Mus'ab**, **Mekke**'nin en güzel erkeğiydi; **Sa'd** da **Medine**'nin erkek güzeli olarak ünlüdür. O şehit olduğu zaman, 37 yaşındaydı ve bu **"uzun boylu, iri- parlak gözlü, pehlivan yapılı"** seçkin peygamber dostuna bütün **Medine** ağlıyordu...

Ana hatlarıyla bir göz atalım hayatına ve çalışmalarına:

Nûman adlı bir baba ile **Kebşe** adlı bir annenin çocuğu. Künyesi **Ebû Amr. Medine** Müslümanlarının, yani **Ensar**'ın **Evs** kolundan **Abdüleşhel** oğullarındandı... Ünlü **Akabe** biatlarının ardından büyük mübelliğ **Mus'ab b.Umeyr** eliyle Müslüman oldu ve **Mus'ab**, **Medine**'ye geldiğinde onun evine indi. Ve ardından bütün aile, onu takiben de bütün kabilesi İslam'la şereflendi. **Akabe** biatlarıyla Hicret arası devrede **Medine**'nin Müslümanlaştırılmasında **Mus'ab** ve **Sa'd**, en büyük rolü oynayan iki sevgi eri oldular.

Nihayet Hicret ve Allah Resulü, **Sa'd** ı, ünlü cengâver **Sa'd b.Ebî Vakkas** iie kardeş ilan etti. İki büyük sonsuzluk eri, ikisi de **Sa'd**...

Hicret sonrası hizmetleri hep aynı kalitede sürüp gitti **Sa'd**'ın. **Bedir Savaşı**'nda, **Ensar**'ın **Evs** kolu sancağını o taşıyordu. **Uhud**'da, Allah Resulü'nün takdirlerine mazhar olan büyük erler arasında yer aldı. Ve **Hendek**... **Hendek Harbi**'nde yaralandı ve bütün ihtimamlara rağmen bu yara kapatılamadı. Sonucu göreceğiz...

■ İLK ANAYASA

Bilindiği gibi, Hz. Peygamber **Medine**'ye hicret ettiğinde, Müslüman ve gayrımüslimler arası bir ahenk sağlamak için bir **Medine Anayasası** yapılmıştı. **Dünyanın ilk yazılı anayasası** olan bu metne göre, Yahudiler, Müslümanlar aleyhine bir faaliyette bulunmayacaklardı. Ne yazık ki, daha ilk günden itibaren anayasa hükümleri ihlal edildi Yahudiler tarafından. Bu ihlal, **Hendek Savaşı** sırasında doruk noktaya ulaştı. **Hendek Savaşı**'nın ardından, Müslümanları arkadan vurmaya kalkan ve **Mekke** putperestleriyle işbirliği yapan **Benu Kurayza** Yahudilerinin anlaşma ve anayasa hükümlerine göre cezalandırılmaları gerekiyordu. Hz. Peygamber, bu Yahudi topluluğu kuşatma altına aldı. Onlar, kendi seçecekleri bir hakemin vereceği karara razı olacaklarını bildirdiler ve kuşatma kaldırıldı.

Yahudiler, hakem olarak, **Tevrat** hükümlerini çok iyi bilen birini, **Sa'd b.Muaz**'ı seçtiler. Şimdi konuya, **Sa'd** yönünden yaklaşalım:

Sa'd, Hendek Harbi sırasında Mekkeli putperest **İbn Arîka** tarafından atılan bir okla, bileğinden yaralanmış, bilek damarlarını tahrip eden bu yaranın kan akışı durdurulamamıştı. **Sa'd**, öleceğini anlamış olacak ki, şöyle dua ettiğini görüyoruz: **"Allah'ım.** Benu Kurayza **meselesi sonuçlanmadan benim ruhumu kabzetme. Eğer** Kureyş'**le bundan sonra bir harp yapacaksak, beni o harbe kadar bu âlemden ayırma. Eğer böyle bir harp artık olmayacaksa,** Benu Kurayza **meselesi kapanınca ruhumu sana kavuştur."**

Yahudilerin kabulüne uygun olarak, **Sa'd** hasta yatağından kaldırılıp kendisi için kurulan hakem çadırına yerleştirildi. Herkes bekliyordu. **Sa'd**, bir hakem

sıfatıyla **Tevrat** hükümlerine göre karar vereceğini söyledi. Hz. Peygamber de bunu kabul etti. Hüküm verildi ve icra edildi. **Sa'd**'ın az önce, mucizevi biçimde durmuş bulunan kanı, tekrar akmaya başladı. Hakem çadırına giren Hz. Peygamber, **Ebubekir** ve **Ömer**, durumun çok ciddileştiğini anlamışlardı. **Ebubekir** ve **Ömer** ağlıyorlardı. Resulullah elini çenesine koymuş üzgün ve kederli düşünüyordu... **Sa'd** çadırdan alındı ve tekrar evine götürüldü.

Akşam oldu. Kaynaklarımız burada çok ilginç bir olaydan söz etmektedirler: O gece **Cebrail**, Allah Resulü'ne gelerek dedi ki: **"Ey Peygamber! Bu gece senin ümmetinden birinin ölümünden, gök sakinleri haberdar edildiler."** Allah Resulü hemen **Sa'd**'ı sordurdu. Ailesi alıp götürmüş dendi. Resullullah **Sa'd**'ı görmek için hemen yola koyuldu. O, bir yandan da şöyle diyordu: **"Korkuyorum,** Sa'd'**a yetişme hususunda melekler bizi geçecekler."** Ve buyurduğu gibi oldu: Eve vardıklarında **Sa'd** ölmüştü... Derler ki; tam o sırada **Sa'd** sırtında zırh, **Medine** sokaklarında görüldü. Şu mısraı okuyup duruyordu **Sa'd**:

"Vakti gelince ölümün, gam yemez er kişi ölmekten..."

■ AĞLARSA ANAM AĞLAR

Sa'd bahsinde en dikkat çeken noktalardan biri de, onun annesinin durumudur. **"Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar"** sözünün, o gün Allah Resulü tarafından söylenmesine sebep olan bu vefalı ve bağrı yanık anne, oğlunun yaralandığı andan itibaren dikkatleri üstünde topladı ve çizdiği annelik tablolarıyla bütün sahabilere günlerce gözyaşı döktürdü. **Sa'd**, ölüme yaklaştığı sıralarda, Peygamber onun başını kucağına almış ve şöyle dua etmişti: **"Allah'ım! O, senin yolunda savaştı, Resulünü tasdik etti. En son**

vadesi geldi, onun ruhunu en güzel kabulle kabul et." Bu duadan çok duygulanan **Sa'd**, dedi ki: **"Selam olsun sana ey Allah Resulü."** Hz. Peygamber ilave etti: **"Başını kucağıma alarak Allah ve melekleri şahit tutuyorum."** Bu sözler üzerinedir ki **Sa'd**'ın annesi göz pınarlarını açtı ve günlerce bir daha kapatmadı. Yüce şehidin ruhlar dünyasına uğurlanışının ardından epey zaman geçtiği halde, onu, hâlâ ağlar gören Resulullah dedi ki: **"Hâlâ gözyaşların dinmedi mi, matemin bitmeyecek mi senin? Sa'd'ın, Allah tarafından gülerek karşılanan insan, ölümüne arşın titrediği insan olması sana yetmiyor mu?"** Ve Allah Resulü çevresindekilere şu sözlerle hitap etti: "Sa'd'a **herkes ağlıyor ama, dıştan ağlıyor. Ona yürekten ve gerçekten ağlayan, işte bu annedir."** (Ağlarsa anam ağlar, gerisi yalan ağlar.)

■ BİR BAŞKA MUCİZE

Sad'ın cenaze töreni ve kabre konuşu da asrısaadetin mucize olaylarına sahne olmuştur. O kocaman vücut, **Baki** mezarlığına doğru götürülürken, halk arasında bir söz dolaşıp duruyordu: **"Böylesine iri yapılı bir adamın tabutu, bu kadar hafif nasıl olur?"** Allah Resulü bu soruya bizzat kendisi cevap verdi: **"Onun ölümü yüzünden arş titredi. Ve onu, melekler taşıyor şu anda. Öyle melekler ki, içinde bulunduğumuz güne kadar yeryüzüne asla inmemişlerdir."**

Ve mezarla ilgili mucize... Mezar kazıldıkça insanı mest eden bir koku çıkıyor ve ıtırların en cömerti halinde çevreye yayılıyordu. Haber, **Medine**'yi çalkalandırdı. Herkes koşuyor, bu ilahi kokular yayan mezarın toprağından bir parça alarak, hatıraların en kutsalı halinde saklıyordu. Diyor ki sahabiler: **"O toprak, yıllarca ve yıllarca, koyduğumuz yerden misk gibi koku yaymaya devam etti..."**

Sa'd bahsinde ilginç bir nokta da; Allah Resulü' nün, hiçbir duygu seli önünde yalpalamayan, evrensel gerçekleri hiçbir duyguya ve duygusallığa feda etmeyen kararlı ve şuurlu tavrının bayraklaşmasına şahit olmamızdır. Ölümüne, arşın bile matem tuttuğu bir **Sa'd** defnediliyor. Allah Resulü, işte böyle bir anda bile peygamberlik görevinin zirvedeki şuuruyla, insanları omuzlarından tutup sarsarcasına şu evrensel gerçeğe ve insanın asla unutulmaması gereken sorumluluğuna dikkat çekti. Hz. Peygamber uyurdu ki mezarın başında:

"Şu seçkin kul ki, arş onun için titremiş, gök kapıları açılmış ve binlerce melek yeryüzüne inmiştir. O bile mezarında öylesine sıkıldı ki, az kalsın kemikleri çatırdadı. Eğer kabir azabından ve ölüm sonrası sıkıntılardan kurtuluş mümkün olsaydı, bu önce Sa'd'**a nasip olurdu. O, ulaştığı mertebe itibariyle, bu sıkıntılardan hemen çıkarıldı, hepsi o kadar..."** Demek ki insan, ilahi emanetin hamalı olarak, mertebesi ne olursa olsun, hayat denen yolculuğun ve mektebin hesabını ve imtihanını, mutlaka verecektir. Çalışmış olan başaracaktır elbette, ama başaracak durumda olmak, hesaba çekilmeye engel değil.

Allah Resulü'nün insan ve hayata dair en ölümsüz bir gerçeği, en ölümsüz bir ders halinde bundan daha iyi vereceği başka bir yer olabilir miydi?

Sa'd'ın mezarı Hz. Resul tarafından tesviye ettirildi ve O, kendi elleriyle bu mezarın üstüne su serpti, sonra da telkin okudu.

İlerki yıllarda, **Sa'd**'ı ve onun mucizevi ölümünü yakından tanıyan, bilen bir sahabi, **Enes b.Mâlik**, bu büyük şehidin torunu **Vakıd**'i görecek ve gözleri yaşlarla dolarak şöyle diyecektir: **"Allah** Sa'd'**a rahmetler eylesin. Sen ona ne kadar benziyorsun. O**

da, senin gibi güçlü, uzun boylu, erkek güzeli bir adamdı..."(1)

Kuran'da anılan sahabi: Zeyd b.Hârise

BABA adı **Hârise**, anne adı **Sa'da**. Künyesi **Ebû Üsâme**. **Kuran**'da adıyla anılan tek sahabi... **"Bütün hürriyetleri, efendim** Muhammed Mustafa **ile birlikte olmak uğruna feda ederim, anamı babamı feda ederim"** diyebilen Resulullah âşıkı **Zeyd**. Kaç fani, bunca şeref ve yüceliği benliğinde toplayabilmiştir?

Zeyd b.Hârise'nin hayat hikâyesi etrafında İslam Peygamberi'nin şahsiyetinden parıltılar taşıyan en güzel ve en içli hatıraları bulmak, mutlu imkânların başında gelmektedir. **Zeyd b.Hârise** ile Hz. Peygamber'in yıllar süren dostluk ilişkilerinin tahlili bizim için Peygamber Sultanı'nın insana, dostluğa, gayrete, fedakârlık ve bağlılığa, kısaca ölüme mahkûm olmayan bütün güzelliklere verdiği değerin sergilenişi olmaktadır. Göreceğiz...

"İslam garip başlamıştır ve yine garipleşecektir. Müjdeler olsun gariplere" diyor İslam Peygamberi. Bu esprinin en çarpıcı örneklerinden biri, belki de birincisi **Zeyd**'in hayat hikâyesinde saklı... Esasen, bütün ölümsüz şarkılar, gariplik ve garipliklerle yakın akrabadır. Hz. **Muhammed**, garipleri muştularken, ölümsüzlükten nasip almak isteyenler, gariplikten nasip almaya baksınlar demek niyetinde değil midir? Ve

(1) Sa'd için bk. İbn Sa'd, 3/420-436; İbn Esir, ilgili madde.

en büyük garip o değil midir: Yetim, öksüz, yurdundan kovulmuş, hep vermiş, hiç istememiş... Allah'ın salat ve selamı, o En Büyük Garib'e olsun...

Benu Ma'n kabilesinden bir kadın olan anne **Sa'da**, küçük yavrusu **Zeyd**'le birlikte baba ocağını ziyarete gittiği bir sırada, cahiliyye devrinin ünlü çapulcularından bir grup, **Benu Ma'n** obasını basar ve kaçırdıkları birçok şey arasına **Zeyd**'i de katarlar. Ve **Zeyd**, **Mekke**'ye götürülüp köle olarak satılır. O sırada **Mekke**, ilahi vahyin doğum sancılarıyla kıvranmakta ve insanlığa uzanacak rahmetin ilk ışıklarına gebe bulunmaktadır.

■ PAHALI KÖLE

Son dinin ilk müminesi olacak olan **Hatice** satın alır **Zeyd**'i. **Mekke**'nin, **"Temiz ve asil tüccar kadın"** dediği **Huveylid**'in kızı **Hatice**. Bir süre sonra eşi olacağı en büyük insanla o sırada, ticari ilişkiler içinde olan **Hatice**. Ve bir süre sonra bütün inananların en büyük, en saygı değer annesi olacak **Hatice**... Kaynaklardan bazıları (mesela, **İbn Esir**) **Zeyd**'i, Peygamber'in gördüğünü ve **Ukaz** panayırında satılan bu, bedeniyle küçük, fakat gönlüyle sonsuzluğu kuşatan yavruyu alması için **Hatice**'ye ricada bulunduğunu yazarlar. Şöyle veya böyle **Hatice** satın alır **Zeyd**'i ve bağrına basar... Görünüşte köledir **Zeyd** ve ilahi kader onu, bütün hürriyetlerin gıpta ettiği bir yuvaya, bir çift kucağa teslim etmiştir. **İbn Sa'd**'ın beyanına göre, tam dört yüz dirhem vermiştir **Zeyd** için **Hatice Ana**... O devirde, bir köle için büyük meblağ... Demek olur ki, bir mâna gizlemektedir **Zeyd** küçük vücudunda...

Muazzez eşi, Hz. Peygamber'e her fırsatta cemileler yapmak isteyen **Hatice**, sekiz yaşlarındaki bu, sonsuzluğa gebe yavruyu, hemen götürüp **Muhammed Mustafa**'ya hediye eder. Ve Allah Resulü,

küçük **Zeyd**'i hemen azatlar, yani köle statüsünden çıkarır... Onun olduğu yerde yalnız hürriyet ve dostluk vardır; köle ve kölelik ne demek?.. Bununla da kalmaz Peygamber, bir başına kalmasında pek çok mahzurlar bulunan **Zeyd**'i, evlatlık olarak kabul ettiğini ilan eder. O günden sonra **Zeyd**, ilahi vahyin yasaklayacağı güne kadar **"Muhammed'in oğlu"** diye çağrılacaktır. Böyle bir adla çağrılmış olmak bile insana yetmez mi?

■ İLK ERKEK MÜSLÜMAN

Zeyd, babalığının, daha doğusu bütün insanlığın iyilik ve güzellik babası Hz. **Muhammed**'in yanında mutlu ve itibarlı yaşayadursun, ilahi takdir, son dinin ilk vahyini **Hira** Dağı'ndan parıldatmıştır. Bu arada kaç yıl geçtiğini bilmiyoruz. Büyük bilgin **Muhammed Hamidullah**'ın da ifade ettiği gibi, **Mekke** olayları arasındaki kronolojiyi tespitten mahrum bulunmaktayız. Ancak şu kadarını söyleyebiliyoruz ki, **Kuran**'ın ilk ayetleri inmeye başladığında, yani İslam yeryüzünü aydınlatmaya koyulduğunda, **Zeyd** artık bir çocuk değildi. Çünkü o, **kaynakların müşterek beyanına göre Müslüman olan ilk erkektir.** Müslüman olan ilk insan ve ilk kadın Hz. **Hatice**, ilk çocuk Hz. **Ali**, ilk erkek de **Zeyd**'dir. Bu ilk üçü, Peygamber dostu **Ebubekir** takip edecektir.

Tam bu noktada, hangi tarihte meydana geldiğini kesin olarak bilmediğimiz, fakat kaydedilmesinde zaruret gördüğümüz bir olaya değinmek yerinde olacaktır. Olayı vermek için **Zeyd**'in ailesine bakmak durumundayız. Yavrusunu kaybetmiş bulunan **Hârise**, yana yana onu aramaktadır. Kaynaklarımız, bu, yüreği yanık babanın, küçük **Zeyd**'i için terennüm ettiği acıklı mısralara yer verirler. İşte birkaçı:

"Ağlıyorum Zeyd'im için, ne oldu bilmiyorum
Sağ mıdır yavrucağım, yoksa aldı mı onu ecel
Ah, çevirse bana seni zaman diyorum
En büyük nimet ol bana yavrum, hadi gel.
Seni hatırlatır gün doğuşu, kızaran ufuk
Rüzgârlar estikçe gelir kokun, heyhat yollar
kopuk..."

Nihayet, **Zeyd**'in kabilesinden bir grup, **Mekke**'ye gelir ve **Zeyd** bu yakınlarına tanıtır kendini. Ve öğrenir ki, anne babası, onun için gözyaşı dökmektedirler. Bir şiir okur onlara **Zeyd** ve der ki: **"Bu mısraları aileme iletin, onlar benim sağ ve rahat olduğumu anlarlar."**

■ ONDAN AYRILMAM

Haber ulaşır baba **Hârise**'ye. Sevincinden yerinden fırlayan **Hârise** haykırır: **"Yemin olsun** Kâbe'**nin rabbine ki bu benim oğlumdur."** Ve yollara düşer anne baba **Mekke**'ye doğru... Sorar öğrenirler ve doğruca Hz. Peygamber'in kapısına dayanırlar:

– **Ne olur, yavrumuzu bize ver, onu bize bağışla.** Peygamber'in dudağında, tebessümlerin en anlamlısı, en güzeli; buyurur:

– **Elbette. İşte** Zeyd. **Serbesttir, Gelsin sizinle...** Tam bu anda, sadece dostların gönlünü memnun eden cinsten değil, düşmana da baş eğdirmesi gereken bir olay sergilenir. Der ki **Zeyd**:

– **Yıllardır sizin hasretinizi çekiyorum, bu doğru. Fakat ey baba, ey amca, ben hepinizi bu Efendimde buldum, daha fazla şeyler de buldum onda. Ona tercih edeceğim ikinci bir insan yok bu gök kubbe altında. Gelemem sizinle...** Baba hiddetlenir:

– **Yani sen şimdi, köleliği özgürlüğe tercih mi ediyorsun? Zeyd** de şu cevabı verir:

– **Adına ne derseniz deyin, ona karışmam, fakat ben bu insanın yanından ayrılıp bir yere gitmem, hayatım onun bakışları önünde geçecektir...** Resul bu tercihten çok duygulanır. O kadar ki, o anda bir taşın üstüne çıkarak seslenir:

– **Herkes duysun ve bilsin ki** Zeyd **benim oğlumdur ve bana vâris olacaktır...** Şunu da ilave eder: "**Ey** Zeyd. **Sen benim kardeşim ve dostumsun. Sen bana, şu topluluk içinde en sevimli olan kişisin...**"

Nihayet hicret.. Allah Resulü, **Zeyd**'i, şehitler başbuğu **Hamza** ile kardeş ilan etti hicret sonrası... Ve kader savaşı **Bedir...** Bu savaşın arslanları arasında **Zeyd** de var. **Bedir** zaferinin müjde haberini **Medine**'ye ulaştırmakla görevlendirilen de **Zeyd** oldu.

Zeyd'in, hicretle, şehit olduğu **Mute** Harbi arasındaki hizmetlerinin ve işgal ettiği yerin önemini şöyle belirtiyorlar: "**Hz.Peygamber** Zeyd'**in katıldığı her askerî seferde, onu mutlaka komutan yapmıştır. Eğer sefere katılmamışsa** Zeyd, **o takdirde** Medine'**de Allah Resulü'nün yerine vekil bırakılmıştır.**" **Zeyd**'in, Peygamber katındaki yeri ve hizmetlerinin değeri konusunda başka bir şey söylemeye gerek kalıyor mu?... Küçüklü büyüklü tam **9 harpte görev aldı Zeyd...**

■ YIKILAN GELENEK

Bedir'den sonra **Uhud**, **Hendek**, **Hudeybiye**, **Hayber** seferleri... **Zeyd** bütün bu seferlerde "**en ünlü okçu ve savaşçı**" adıyla yer aldı. Bu zaman zarfında **Zeyd**, Hz. Peygamber tarafından, asrısaadetin en büyük hanımlarından biriyle evlendi: Daha sonra Peygamber hanımı olarak müminlerin annesi unvanını alacak olan **Zeynep**'le. **Cahş kızı Zeynep**'le. Hicretin 3. yılındaki bu evlilik, **Zeyd**'in ikinci evliliğidir. Daha önce o, **Mekke**'de, yine bir azatlı köle olan ve Hz.

Peygamber'e dadılık yapmış bulunan bir başka büyük asrısaadet hanımıyla, **Ümmü Eymen**'le evlenmiş ve bu evlilikten büyük sahabi **Üsâme** dünyaya gelmişti.

Zeynep'in **Zeyd** ile evlendirilmesi, daha sonra, ondan boşanıp Hz. Peygamber'le evlenmesi, o devir geleneklerinden en önemli ikisini yıktığı için büyük bir dedikodu ve geniş bir tartışmaya sebep teşkil etmiştir. Şöyle ki:

Zeynep, Hz. Peygamber'in hala kızıdır. **Zeyd** ise O'nun evlatlığı. O devir geleneği hür kadınların azatlı kölelerle evlenmesine şiddetle karşıdır. Özellikle **Zeynep** gibi seçkin ve çok güzel bir kadının böyle bir evliliğe mecbur bırakılması veya böyle bir evliliği yapması, göze alınacak gibi değildi. Yüce Peygamber, bütün Arap gelenekleri gibi bu geleneği de yaradılış kanunlarına aykırı buluyor ve onu, unutulmaz bir örnekle yıkmak istiyordu. Bu yüzden **Zeynep**'le **Zeyd**'in evliliğini gerçekleştirdi. Gelenek yıkılmış, fakat evlilik yürümez hale gelmişti. Bu, olayın ilk aşamasıdır.

İkinci aşama ve yıkılan ikinci gelenek ise şu şekilde verilebilir: Araplar, yine saygı gören bir geleneğe göre, evlatlıklarına mahrem sayılır ve onların boşanmış karılarıyla evlenemezlerdi. Bu geleneğin temelinde, köleyi horlama ve onun dokunduğu şeye dokunmaktan tiksinme psikolojisinin yattığı açıktır. Peygamber, bu psikolojiyi de yıkmak istiyordu. Daha doğrusu, ilahi plan, olayları, bu yıkışı gerçekleştirecek şekilde tertipliyordu. **Zeyd**'le **Zeynep** uyuşamamış ve ayrılmışlardı. Hz. Peygamber, tam bu noktada, evrensel gerekçeleri olan bir evlilik daha yaptı ve sözünü ettiğimiz geleneği yere batırmak üzere **Zeynep**'le evlendi. **Kuran-ı Kerim**'in **Ahzab** suresi 36 ve 37. ayetleri bu olaya değinmekte ve **Zeyd**'in adı işte bu ayetlerden birinde açıkça geçmektedir. Biz konuya,

evlilik ve **Zeynep** açısından Asrısaadetin Büyük Kadınları adlı eserimizin, **Zeynep**'e ayırdığımız bahsinde geniş yer verdiğimizden, burada bu kadarla yetiniyor ve tekrar **Zeyd** bahsine dönüyoruz.

■ KOMUTAN ZEYD

Zeyd, emsalsiz ve unutulmaz hizmetlerinin, şehitlikle taçlanacak son merhalesine gelmişti. **Mute** Harbi'ne çıkıyordu, bir komutan olarak...

Mute seferine çıkılmaktadır. (H.8) Hz. Peygamber, ordu komutanlarını topladı ve şu emri verdi:

– **Başkomutan** Zeyd'**dir. O şehit olursa, yerini** Cafer **alacaktır.** Cafer'**in şehit olması halinde, komutanlık görevi** Abdullah b.Revâha'**ya geçecektir.** Ordu bünyesinde, başlarına bir köle azatlısının komutan olarak getirilmesini tenkit eden bir eğilim gören Peygamber buyurdu ki:

– **Benim yaptığımda hayır vardır, itaat ederseniz en iyisini yapmış olursunuz...**

Nihayet, **İslam** ve **Bizans** ordusu karşı karşıya geldi ve Hz. Peygamber'in mucizevi sıralayışına uygun olarak önce komutan **Zeyd b.Hârise**, ardından ikinci komutan **Cafer b.Ebî Talip**, onun ardından da üçüncü komutan **Abdullah b.Revâha** şehit oldular.

Tam bu noktada, Hz. Peygamber'in en büyük mucizeleri arasında sayılan bir tabloya değinmeden geçemeyeceğiz. Ordunun **Medine**'den ayrılışından birkaç gün sonra, Allah Elçisi sahabileriyle oturmaktadır. Birden tavrı değişir. Sahabiler ya bir vahiy veya olağanüstü bir haberle karşı karşıya olduklarını anlamışlardır. Resulullah, zaman kayıtlarından ve mekân perdelerinden kurtulmuş bir halde, **Mute** Harbi'nin nasıl yürüdüğünü açık seçik ifadelerle anlatmaya başlar. Bu arada şu cümleler duyulur:

– **İşte, sancak** Zeyd'**in elinde. Ve işte,** Zeyd, **bir**

mızrak darbesiyle şehit oldu. Şimdi sancağı Cafer **aldı... Ve işte,** Cafer **de şehit oldu... Şimdi sancak** Abdullah **tarafından alındı... İşte, işte, o da şehit oldu...**

Bir feryat, bir gözyaşı seli kopar... O sırada olanlar olmuş ve Müslümanların sancağı, İslam tarihinin en büyük komutanlarından biri olan **Halid b.Velid**'in eline geçmiştir. **Halid**'in komutayı aldığını ve harbin kaderinin, Müslümanlar lehine değiştiğini de şu sözlerle haber veriyor:

– **İşte, sancağı** Halid **aldı ve işte, tandır şimdi kızıştı...**

Zeyd'in şehit oluşunu duyan ailesi, özellikle kızı feryat ederek ağlıyordu. Resul'ün de kızla birlikte gözlerinden yaşlar boşandığını gören sahabiler:

– **Ya Resulullah bu ne hal?** demekten kendilerini alamadılar. Hz.Peygamber şu cevabı verdi:

– **Sevgilinin, sevgili için döktüğü göz yaşları bunlar.**(1)

Uçan şehit: Cafer Tayyar

MELEKLERİN kanat taktıkları şehit... Yüce Peygamber'in amca çocuğu olan **Cafer b.Ebû Talip, Tayyar** yani meleklerin taktıkları kanatlarla cennete

(1) Zeyd için bk. İbn Hişam, 2/373-389; İbn Sa'd,3/40-47; Taberi, 3/36-42; İbn Esir, El-Kâmil, 2/234-238; Ü.Gaabe, ilgili bahis

uçan şehit unvanını, bizzat Peygamber'in dilinden kazanmış bulunan tek bahtiyardır.

Peygamber'in en sevgili amcası ve en sadık koruyucusu **Ebû Talip**'in oğlu, Hz. **Ali**'nin kardeşidir **Cafer**. Onun seçkinlikleri arasına şu bahtiyarlığı da koymaktadır tarihçiler: Allah Resulü'ne en çok benzeyen insanlardan biri olmak... Bir başka bahtiyarlığı daha var **Cafer**'in: Allah Resulü tarafından **"Ebul Mesâkîn"** yani yoksul ve çaresizlerin babası olarak künyelendirilmiş bulunmak. Yoksullara, yetimlere, dullara, çaresizlere, yolculara öylesine açardı ki şefkat ve merhamet kucağını, Yüce Peygamber onu, en belirgin özelliği olan bu ahlak güzelliğinden kaynaklanan bir unvanla takdir edip sonsuzlaştırdı. Allah Resulü tarafından **"çaresizlerin babası"** diye nitelendirilmiş olmak, Yaratıcısı huzurunda aklanmaya vesile olacak bahtiyarlıkların en büyüklerinden biri değil mi? **Cafer**, bu bahtiyarlığa, İslam uğruna bir yığın hizmeti ve nihayet şehitliği ekleyecektir. Sahabi **Ebû Hureyre**, onun bu erişilmez üstünlüklerine işaret için olacak ki şöyle diyor: **"Yeryüzünde Allah Resulünden sonra,** Cafer'**den daha üstün bir insan dolaşmadı..." Ebû Hureyre**'nin bu sözü, duygusal bir abartma değil. Hz. Peygamber bakın ne buyuruyor **Cafer Tayyar** için: **"Sen ey** Cafer, **bana yaradılış ve huy olarak en çok benzeyen insansın. Sen, benim oluştuğum maya ve ocaktan oluşmuş bulunmaktasın."**

İlk Müslümanlardandır. İlk gençlik yıllarında Müslüman oldu: Kardeşi **Ali**'den bir süre sonra... Allah'ın birliği inancının ilk ordusu diyebileceğimiz ilk üç Müslüman; Allah Resulü, Hz. **Hatice**, **Ali** namaz kılarlardı. O da onları seyrederdi: Dalgın ve şaşkın... Yine böyle bir günde Allah Resulü sağında maddede küçük, mânada çok büyük **Ali** ile namaz kılmakta... Şehitler

başbuğu Hz. **Hamza**, namaz kılanları seyreden **Cafer**'i görür, ona bakar bir süre ve der:

– **Hadi sen de git, amcan oğlu** Muhammed'**in sol tarafına dur, onlar gibi dua et...** Ve **Cafer** de katılır onlara...

Sonra **Mekke** devrinin acıklı günleri, işkenceler, çileler... Ardından Habeşistan'a hicret emri...

■ HİCRET VE ÖTESİ

Cafer, Habeşistan'a hicrette bulunanlar arasında. O, bu hicretin ardından Habeşistan'da uzun süre kalacak ve dönüşü birkaç yıl sonra **Medine**'ye olacaktır: **Hayber** fethedildiği gün, Allah Resulü'ne **Cafer**'in Habeşistan'dan döndüğü haber verilecek ve o şöyle buyuracaktır:

–**Şimdi ben iki sevinci birden yaşıyorum:** Hayber'**in fethine mi sevineyim,** Cafer'**in dönüşüne mi, bilmiyorum.** Ve **Cafer**'i kucaklayıp alnından öpecektir.

Hayber, hicretin 7. yılında fethedildi. Hicretten bir süre önce Habeşistan'a göçen **Cafer** bu zamana kadar orada kaldığına göre 8 yılı aşkın bir süre ne yaptı orada? Bilmiyoruz... Bildiğimiz bir şey varsa, o da **Cafer**'in Habeşistan'a hicret eden kafilenin başkanı sıfatıyla rol aldığıdır. Allah Resulü, hicret edenler için ilgisini rica ettiği Habeş hükümdarına yazdığı mektupta, **"Amcam oğlu** Cafer **beraberinde gönderdiğim kişilere misafirperverlik göstermeni"** diye yazıyor. Bu ifade bile, **Cafer**'in sözü geçen hicrette aldığı rolü göstermeye yeter. Dahası var:

Habeşistan'a hicret, **Mekke** putperestlerini tedirgin etmiş, zulümleri altında ezilen Müslümanların bu ülkede bir sığınak ve barınak bulmalarından son derece endişelenmişlerdi. Oligarşi, eskiden beri sıkı dostlukları olan Habeş hükümdarına bir heyet göndererek, Müslüman muhacirlerin gördükleri kabulü en-

gellemek ve kral **Necaşî**'yi bu, **"aşağı tabakadan isyancıların"** durumundan haberdar etmek için seferber olmuştu. **Ebû Süfyan**'ın en emin adamı -ki daha sonraki yıllarda oğlu **Muaviye**'nin en emin adamı olacaktır- **Amr b.As** başkanlığında bir putperest heyet, derhal Habeşistan'a ulaştı ve **Necaşî**'nin karşısına dikildi. **Necaşî** ve saray erkânına getirdikleri hediyeleri takdim ederek isteklerini bildirdiler. **Necaşî**, bu isteğe hemen olumlu bir cevap veremeyeceğini bildirerek, karara varmak üzere, her iki tarafı dinlemek niyetinde olduğunu söyledi. Din adamları, saray ileri gelenleri nezaretinde Müslüman ve putperest taraflar huzura çağırıldı. **Mekke** putperestliği adına **Amr b.As** konuştu:

"Ey hükümdar! Ülkemizin bazı beyinsiz ve cahil gençleri, senin ülkene sığınmış bulunuyorlar. Onlar, hem bizim dinimizi terk etmiş, hem de senin dinine girmemiş kişilerdir. İkimiz için de meçhul, acayip bir din ortaya koymuşlardır. Ülkemiz büyükleri, bu isyancı gençlerin ana babaları, sözünü ettiğimiz durumu bilen insanlar sıfatıyla tedbir alma gereğini duydular ve bu gençlerin ülkeniz dışına çıkarılıp bize teslim edilmeleri için bizi size gönderdiler." Müslümanlar adına söz alan **Cafer** oldu. **Cafer**, İslam'ın kısa bir anlatımı sayılabilecek şu özlü ve ünlü konuşmayı yaptı:

"Ey hükümdar. Biz; bilgisiz, eliyle yaptığı putlara tapan, zayıflara zulmeden, her türlü kötülük ve rezilliği işleyen, şehvetlerine yenik düşmüş bir topluluktuk. Allah, içimizden bir kişiyi elçi olarak seçip bize gönderdi. Daha ilk günden beri doğruluğu, erdemliliği, iffeti hepimizce bilinen bir kişiydi bu. O, bize insanlara zulmetmeyi, kötülüklere bulaşmayı yasakladı. Bir tek olan Yaratıcı'ya tapmayı, elimiz-

deki mallardan yoksullara vermeyi, oruç tutmayı ve her türlü güzel ve iyi işi yapmayı emretti. Bunlar bize sevimli geldi ve o erçinin söylediklerini yapmaya başladık. Fakat, ülkemiz ileri gelenleri bu yeni din yüzünden bize her türlü kötülüğü, işkenceyi reva gördüler. Nihayet dayanamaz hale geldik ve bir sığınak olarak senin ülkeni seçtik. Çünkü senin himayende, bize kimsenin kötülük edemeyeceğine inanıyorduk." **Necaşî**, **Cafer**'den, yeni dinin öğretilerinden bazı parçalar okumasını istedi ve **Cafer, Kuran-ı Kerim**'den bazı ayetler okudu. Çevredekiler ağlamaya başlamışlardı. Dedi ki Kral: **"Bu sözlerin kaynağı ile, İsa'nın tebliğ ettiği gerçeklerin kaynağı aynıdır. Siz ey Müslümanlar! Benim ülkemde rahat ve korkusuzca dolaşın, dilediğiniz kadar kalın. Sizi hiç kimseye teslim etmem."**

■ AMR'IN HİLESİ

Bu yenilgi üzerine **Amr**, yaradılışılışında hâkim bir unsur olan hile ve düzenbazlık yolunu seçti. Gizlice Kral'a giderek, Müslümanların iki yüzlülük ettiklerini, esasında Hz. **İsa** ve Hristiyanlık hakkında hiç de iyi şeyler düşünmediklerini söyleyerek, **Necaşî**'yi tahrike çalıştı. Kral, Müslüman sözcüyü tekrar çağırdı ve **Cafer** tekrar söz alıp **Kuran** ve Peygamber'in en yüce resullerden biri olan Hz. **İsa** hakkındaki açıklamalarını dile getirdi. **Necaşî** bu açıklamalardan da memnun kalarak, bu kez **Mekke** temsilcilerini azarladı ve getirdikleri hediyeleri kendilerine iade ederek, diplomatik anlamda onları kovdu.

Cafer'in Habeşistan'da bir oğlunun doğduğunu ve aynı zamanda doğan Kral'ın oğluyla süt kardeş olduğunu, başka bir ifadeyle, **Cafer**'in hanımının **Necaşî**'nin çocuğunu emzirdiğini biliyoruz. Buna dayanarak, **Cafer**'in Habeş Kralı nezdinde büyük bir itibara sahip

bulunduğunu ve o ülkede kaldığı süre içinde Habeşlilerin Müslümanlaşmasına büyük ölçüde gayret gösterdiğini ve bunda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim, kaynaklar bize Habeşlilerin büyük kitleler halinde İslam'ı seçmeye başladıklarını ve bunun için Resulullah'a kalabalık heyetler gönderdiklerini, hatta bu heyetlerden birinde Kral'ın oğlunun da bulunduğunu bildirmektedirler. Bu kafilelerinden birinin, **Medine**'ye doğru çıktığı bir gemi yolculuğunda deniz kazasına uğrayarak battığını da, yine tarihçiler haber vermektedirler. Tarihçi **Semhûdî** ve **Süheylî**'ye göre, Habeş Kralı **Necaşî**'nin oğlu, Resulullah ülkesine gelip Müslümanlığı seçtiği zaman, Hz. **Ali** ile kardeş ilan edilmiş ve bu yeni Müslüman bir daha geri dönmeme kararı alarak, bütün veliahtlık haklarından feragat ettiğini babasına bildirmiştir. Dahası var: Bu samimi Müslüman, **Mekke**'de köle olarak kalmak zorunda olduğunu bile bile bunu yapmıştır. Onun, bir süre sonra kardeşi Hz. **Ali** tarafından azatlandığını da bize ulaşan bilgiler arasında bulmaktayız.

Bütün bunları değerlendirdiğimiz takdirde, ilk Müslümanlardan biri, Hz. Peygamber'in amca çocuğu **Cafer**'in, sekiz yıla yakın bir zaman Habeş ülkesinde kalmasının hangi gayelere yönelik bulunduğunu tahmin edebiliriz. Diyebiliriz ki, o, Habeşistan'da bir mübelliğ ve Resulullah'ın bir temsilcisi sıfatıyla tarihi bir rol ifa ediyordu. **İbn Sa'd**'ın kaydettiğine göre, Allah Resulü bir ara bir hediye göndererek, **Cafer**'e şöyle yazmıştır: **"Bu hediyeyi dostun Kral'a ver."** Bu da **Cafer**'in, değindiğimiz misyonuna bir delil olarak değerlendirilmelidir.

Az önce de bahsettiğimiz gibi **Cafer**, **Hayber**'in fethi sırasında **Medine**'ye döndü ve daha önceden Hz. Peygamber tarafından kendisi için hazırlatılmış

bulunan eve yerleşti. Demek oluyor ki o, tesadüfi bir halde gelmemişti **Medine**'ye. Resulullah nezaretindeki görevini tamamlamış ve yine onun direktifiyle geri dönmüştü.

■ CENNETE DOĞRU:

Nihayet **Mute**... **Cafer**'in **Medine**'ye gelişinden birkaç ay sonra cereyan eden **Mute**... Peygamber İslam sancağını daha önce görmüş bulunduğumuz bir başka büyük şehide, **Zeyd b.Hârise**'ye vererek buyurdu: "Zeyd **şehit olursa, sancağı ve komutayı** Cafer **alacak, o da şehit düşerse sancak ve komuta** Abdullah b.Revâha'**nın olacaktır. O da şehit düşerse komutanınızı kendiniz seçersiniz...**" Ve yine daha önce gördüğümüz gibi, Hz. Peygamber'in bu mucizevi sıralayışı aynen tecelli etmişti. Önce **Zeyd** şehit oldu, sonra **Cafer**, ardından da **Abdullah...**

Mute savaş meydanında şehit **Cafer**'i bulduklarında, o, iki parçaya bölünmüştü. **İbn Sa'd** bu büyük şehidin vücudunda yetmişten fazla kılıç, ok, mızrak yarası tespit edildiğini yazar.

Zeyd b.Hârise bahsinde, Hz. Resul'ün **Mute** Harbi'nin cereyanını **Medine**'de, anında mucizevi bir şekilde sahabilere haber verdiğini kaydetmiştik. Haber, **Cafer**'in şehitliğini de içerdiğinden, sahabiler **Cafer** ailesine duyurmamışlardı bunu. İşte bu sırada, Allah Resulü'nün, **Cafer**'in çocuklarını yanına çağırıp kucağına aldığını ve onları bağrına basıp kokladığını, bu arada gözlerinden yaşlar boşandığını gören bir sahabi şöyle der: **"Anam babam sana feda olsun ey Allah Resulü, neden ağlıyorsun?"** Buyurur ki Hz. Peygamber: "Cafer'**le ilgili haberi duymadın mı?...**" Ve Allah Resulü eve giderek şu talimatı verir: "Cafer'**in çoluk çocuğuyla meşgul olun, onların durumları zor olacaktır...**"

Nihayet haber **Medine**'ye ulaşır ve herkes öğrenir durumu. Başta Resul Kızı Hz. **Fatıma** olmak üzere bütün **Medine** ağlamaktadır **Cafer** için. Allah Resulü bunları duyar ve şöyle der: "Cafer **gibisi için, ağlasın ağlayanlar...**" Yüce Peygamber en hüzünlü günlerinden birini yaşamaktadır. Öyle ki, peygamber mescidinde kılınan birkaç vakit namaz boyunca hiç konuşmadığı, hep mahzun durduğu görülür. Nihayet yüzü aniden güler ve hüznü dağılır. Sahabiler sorarlar: **"Bütün varlığımız sana feda olsun ey Allah'ın Resulü, o üzgün halinden bu sevinçli hale çıkışına sebep ne?"** Buyurur ki Peygamber: "Cafer **ve arkadaşlarının şehit oluşlarına üzülmüştüm. Fakat onların, samimi dostlar halinde cennet bahçelerinde karşılıklı oturup sohbet ettiklerini gördüm de hüznüm dağıldı, gülümsedim. Yine gördüm ki** Cafer, **kandan benekli iki kanat takılmış bir halde, meleklerle birlikte dolaşmaktadır."**

Bu haberi alan sahabiler sevinçle ulaştırdılar bunu her yana ve **Cafer**'in adı şu şekilde belirlendi o günden sonra: **Cafer Tayyar**, yani melekler gibi uçan **Cafer**. **Cafer** şehit olduğunda, **İbn Hişam**'a göre 33 yaşındaydı. Kaynakların bazıları, mesela **İbn Esir**, 41 yaşındaydı diyor. İkisi de genç ve güzellik çağı.

Cafer'in çocukları o günden sonra **"melek kanatlının çocukları, iki kanatının çocukları"** diye çağrılacak, babalarının yüce makamı sık sık hatırlatılacaktır. **Ömer**, **Cafer**'in çocuklarını her gördüğü yerde şöyle selamlardı: **"Allah'ın selamı üzerinize olsun, melek kanatlının yavruları..."**(1)

(1) Cafer için bk. İbn Hişam, 1/334-340, 2/378-381; İbn Sa'd, 2/129-130; Hamidullah; İslam Peygamberi, paragraf: 498-515

İslam'ın, yozlaştırılan ve politik çıkarlara alet edilen kavramlarından biri de, şehitlik kavramıdır.

23 yıllık Asrısaadet boyunca, mal ve canlarını, Tanrı Elçisi Hazreti Muhammed'in getirdiği aydınlık uğruna feda edenler birer merhamet, fedakârlık, hizmet ve aşk şehidi idiler. Onların hatıralarını iyi değerlendirirsek, Kuran'ın gösterdiği şehitliğin, insanlık suçu işleyenlere karşı, insanlık ideali uğruna can vermek olduğunu görürüz.

Bu kitapçıkta, insanlık âşığı sahabilerin ölümsüz ve kutsal hatıraları, temel kaynaklarından çıkarılarak satırlara dökülmüştür.